Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

129 BORNEO

128-129 [Anoniem / Anonymous, 1640-1663]:
[Kaart van de Javazee en aangelegen kusten].
[Chart of the Java Sea and adjoining coasts].

130 [Maerten Gerritsz de Vries, 1645-1650]:
[Kaart van de Javazee en de Zuid-Chinese Zee met aangelegen kusten].
[Chart of the Java Sea, the South China Sea and adjoining coasts].

131 [Anoniem / Anonymous, 1680-1700]:
[Kaart van Borneo].
[Chart of Borneo].

132 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
[Kaart van Borneo].
[Chart of Borneo].

133 T'Amsterdam / Bij Isaak de Graaf, 1742:
[Kaart van de Javazee en aangelegen kusten].
[Chart of the Java Sea and adjoining coasts].

133 [Jan Theunis Busscher], 1835:
Nieuwe Kaart / van / het noordelijkste gedeelte / van het Eiland / Borneo / strekkende van Manpawa / tot / de Soloosche / Eilanden.
New Chart / of / the northernmost part / of the Island of / Borneo / from Manpawah / to / the Sulu / Islands.

134 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
Gelegentheyt tuschen 't eylant. / Banca En Crimata.
The Situation between the island[s] of. / Bangka And Karimata.

134 [Johannes Nessel?, ca./c. 1652]:
[Kaart van Groot en Klein Salemboe / Carel Reiniersz Eiland].
[Chart of Greater and Lesser Salemboe / Carel Reiniersz Island].

135 [Anoniem / Anonymous, ca./c. 1740]:
[Kaart van de rivier van Bandjermasin].
[Chart of the river of Bandjermasin].

135 Jan Theunis Busscher, [1810-1830]:
Het zuid-oostelijkste gedeelte van Borneo.
The south-easternmost part of Borneo.

136 A.C. Coenradi, 1806:
Platte Grond Teekening / van 't Fortje Talas [Tatas] te Banjermaassing / zijnde desselvs Pallisadeering na t Project van / Den WelEd: Agtb:n Heer Oud Gouvern:r van Boeckholtz / ingerigt.
Plan / of the small Fortress Talas [Tatas] in Bandjermasin / its Stockade having been constructed according to the Project of / the Hon: Former Governor van Boeckholtz.

137 C.F. Reimer, [1791]:
Ontwerp tot eene Vergrooting / van 't Eerste Project voor een Fort / op Tabenjauw.
Design for an Enlargement / of the First Project for a Fort / at Tabanio.

138 DE FILIPPIJNEN / THE PHILIPPINES

138 [Johannes Vingboons, ca./c. 1665]:
[Kaart van de Filippijnen].
[Chart of the Philippines].

138 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
[Kaart van de Filippijnen en de Marianen].
[Chart of the Philippines and the Mariana Islands].

139 Joan Blaeu, 1687:
[Kaart van Oost-Azië en de Filippijnen]
[Chart of East Asia and the Philippines].

140 [Gerrit de Haan, 1760]:
[Philipijnse Eijlanden].
[The Philippine Islands].

141 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
Pascaart / van de Straat van / Manilha. / Aengeweesen met roode / Stippen.
Chart / of the Manila / Strait. / Indicated with red / Dots.

141 [Johannes Vingboons, ca./c. 1665]:
[Kaart van de Baai van Manilla].
[Chart of Manila Bay].

142 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
Manilhas Baij.
Manila Bay.

143 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
Aldus Vertoont Hem Het Casteel Cabita.
Thus Appears The Castle of Cavite.

143 [Johannes Vingboons, 1665-1670]:
[Kaart van de Baai van Manilla met de vloot van Jacob de Goyer].
[Chart of Manila Bay with the fleet of Jacob de Goyer].

144 [Johannes Vingboons, ca./c. 1665]:
De Stadt Manilha.
The City of Manila.

144 [Johannes Vingboons, ca./c. 1665]:
Aldus vertoondt Hem 't Casteel Cabita
Thus appears the Castle of Cavite.

145 [Willem Kik, 1704]:
[Kaart van de Baai van Manilla].
[Chart of Manila Bay].

146 [Willem Kik, 1704]:
[Plattegrond van het kasteel St. Jago en de stad Manilla].
[Plan of the castle of St. Jago and the city of Manila].

147 [Gerrit de Haan, 1760]:
Pas Caart / van de / Baaij van / Maniella.
Chart / of / Manila / Bay.

III Indische Archipel en Oceanië / Malay Archipelago and Oceania

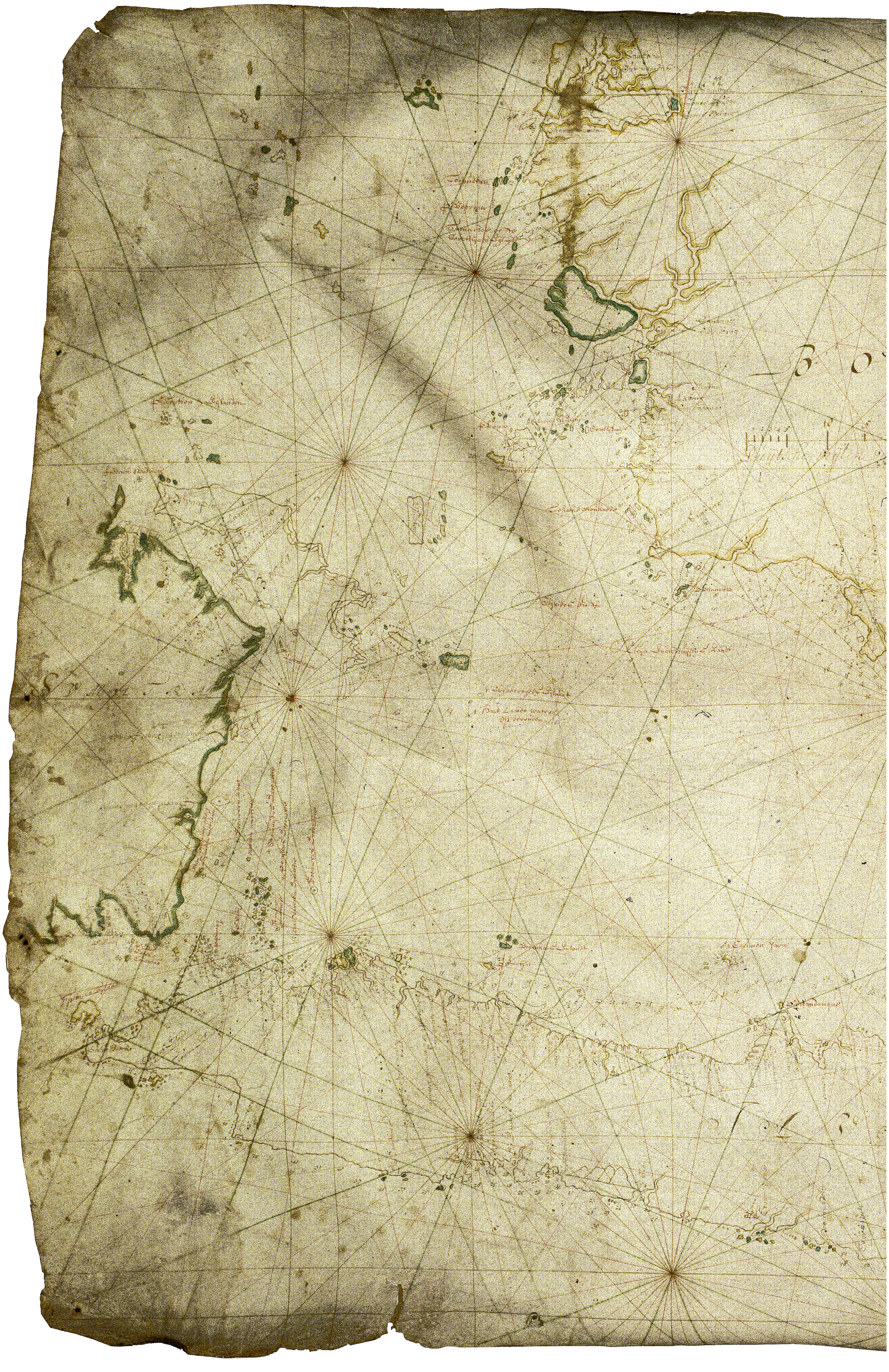

blad 127 boven / sheet 127 above:

Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, 2002.0838.

C.F. Stavenisse de Bruin, 1821 :

De rivier, de Kerk, en de woning des Gouverneurs te Malakka.

The river, the Church, and the Governor's residence at Malacca.

Tekening met pen en penseel op papier, gekleurd,
38 x 64 cm.
Pen and brush drawing on paper, coloured, 38 x 64 cm.

Dit zeldzame stadsgezicht van Malakka dateert van kort na het herstel van het Nederlandse gezag in 1818, toen de situatie ter plaatse nog vrijwel niet verschilde van die in de late compagniestijd. De tekenaar staat op de oostelijke rivieroever en kijkt noordwaarts naar de kerk en het oude VOC-bestuurskantoor; de ophaalbrug geeft toegang tot de woonstad op de westelijke oever, waar ook toen al vooral Chinezen gevestigd waren. De oude stadswal langs de rivieroever was tijdens het Engelse tussenbestuur deels afgebroken.

This rare townscape of Malacca dates from shortly after the restoration of Dutch rule in 1818, when the local situation still scarcely differed from the late Company period. The artist is standing on the east bank of the river and is looking northwards to the church and the old VOC office building; the drawbridge provides access to the residential quarter on the west bank, where even then mainly Chinese lived. The old town rampart along the river bank had been partly demolished during the British Interregnum.

blad 127 onder / sheet 127 below:

Arsip Nasional Republik Indonesia, H3.

[Anoniem, 1754] :
[Anonymous, 1754] :

[Projectplan voor een fort te Perak].

[Plan for a projected fort in Perak].

Schaalstok van 20 Roeden = [ca. 1 : 570].
Scale-bar of *20 Roeden* = [approximately 1 : 570].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 69 x 47 cm.
1 map : ms op paper, coloured, 69 x 47 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Dr. F. de Haan gaf in zijn catalogus van kaarten in het Landsarchief te Batavia als informatie bij deze kaart: 'Bijlagen Resoluties 28 Juni 1754'. Het betreft hier het ontwerp voor een fort dat volgens contract met 'Paduko Aerie Sulthan Iskandhaar Sulkarneij, koning van Pera' in Perak gebouwd zou worden, naar aanleiding van de steeds toenemende spanningen met het sultanaat Siak op de overwal in Sumatra en met de Boeginezen in de vorstendommen op het Maleise Schiereiland. Voor zover bekend is de versterking in deze vorm niet gerealiseerd.

In his catalogue of maps in the Government Archive in Batavia Dr. F. de Haan gave as information on this map: 'Annexes to Resolutions of 28 June 1754'. We have here a draft for a fort that according to a contract with 'Paduko Aerie Sulthan Iskandhaar Sulkarneij, king of Pera' was to be built in Perak in consequence of the mounting tensions with the Sultanate of Siak on the opposite coast in Sumatra and with the Buginese in the principalities on the Malay Peninsula. As far as is known the fortification was never implemented in this form.

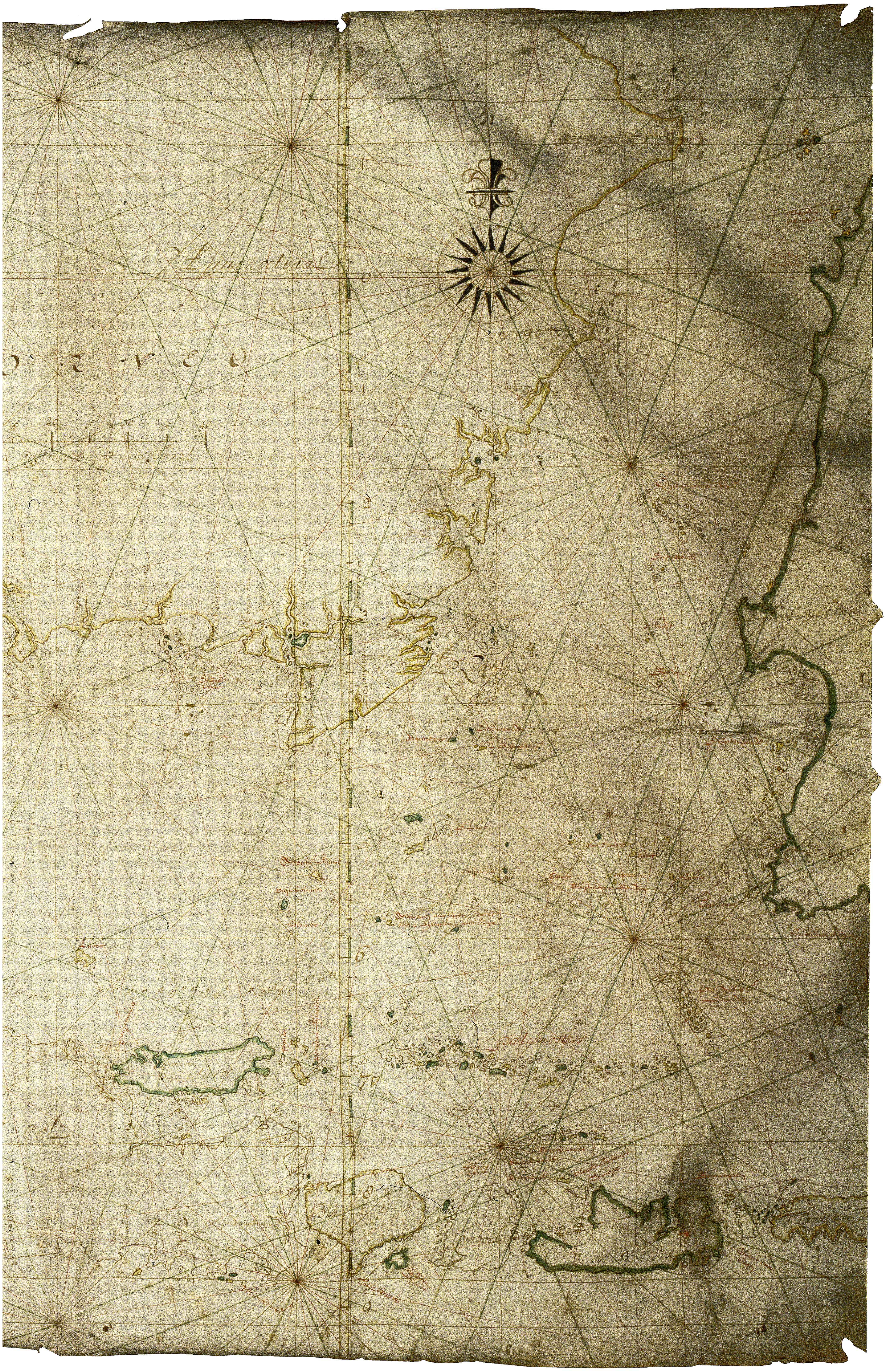

Borneo

Borneo. Voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie is Borneo nooit van grote betekenis geworden, hetgeen onder meer blijkt uit het feit dat Isaak de Graaf in zijn overzichtsatlas geen afzonderlijke aandacht aan dit eiland besteedde (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*). Zoals uitvoeriger beschreven in het inleidende hoofdstuk, beperkten de contacten zich in hoofdzaak tot enige peperhandel met het sultanaat Bandjermasin of Martapoera, waar de Compagnie na 1635 in naam een monopolie op de handel had, en tot de aankoop van diamanten in het westelijke vorstendom Soekadana. Deze laatste handel werd in 1699 tegen een jaargeld geheel aan Bantam overgelaten, dat toen Soekadana, Landak en Sambas met instemming van de Hoge Regering onderhorig maakte. In de tweede helft van de achttiende eeuw wist de Compagnie haar invloed in Bandjermasin/Martapoera mede door militair ingrijpen aanzienlijk uit te breiden, hetgeen echter niet tot betere commerciële resultaten leidde. Soekadana en het overige noordwesten van Borneo kwamen in 1778 onder oppergezag van de VOC, die daarna een vestiging opende in het nieuwe handelscentrum op deze kusten, Pontianak.

Afzonderlijke overzichtskaarten van geheel Borneo komen in de VOC-cartografie weinig voor; de hier gereproduceerde uit de Atlas Blaeu-Van der Hem en van een anonieme zeventiende-eeuwse kaartenmaker op de bladen 131 en 132 zijn in die zin uitzonderingen. De overige hierna opgenomen kaarten en plattegronden van Borneo t/m blad 137 betreffen onder meer gedeeltelijke weergaven van Borneo op diverse standaard-zeekaarten van de Javazee met omringende kusten en van de Zuid-Chinese Zee (bladen 128-130, 133), enkele kaarten op grotere schaal van de rivier van Bandjermasin (blad 135) en plans van versterkingen op het eilandje Tatas (ook: Talas) voor Bandjermasin en te 'Tabenjouw' (Tabanio) aan de uiterste zuidpunt van Borneo.

Borneo. Borneo was never of great importance for the United East India Company, as can be seen, for example, from the fact that Isaak de Graaf did not devote separate attention to this island in his general atlas (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*). As described at greater length in the introductory chapter, contacts were mainly restricted to some pepper trade with the Sultanate of Banjarmasin or Martapura, where from 1635 the Company had a nominal monopoly of the trade, and to the purchase of diamonds in the western realm of Sukadana. The latter was completely surrendered to Bantam in 1699 for an annuity, as Bantam then made Sukadana, Landak and Sambas dependent with the approval of the High Government. In the second half of the eighteenth century the Company managed to expand its influence in Banjarmasin/Martapura, also by means of military intervention, but this did not lead to better commercial relations. In 1778 Sukadana and the north-west of Borneo came under the authority of the Company, which after this opened a settlement in the new trading centre on these coasts, Pontianak.

Separate general maps of the whole of Borneo do not occur very often in VOC cartography; the ones reproduced here from the Blaeu-Van der Hem Atlas and by an anonymous seventeenth-century map-maker on sheets 131 and 132 are in this sense exceptions. The remaining maps and plans of Borneo up to sheet 137 included below are partial depictions on various standard sea-charts of the Java Sea with surrounding coasts and of the South China Sea (sheets 128-130, 133), several maps to a larger scale of the river of Banjarmasin (sheet 135) and plans of fortifications on the island of Tatas (also: Talas) off Banjarmasin and at *Tabenjouw* (Tabanio) on the far south point of Borneo.

bladen /sheets 128-129:

Maritiem Museum Rotterdam, WAE477-A.

[Anoniem, 1640-1663] :
[Anonymous, 1640-1663] :

[Kaart van de Javazee en aangelegen kusten].

[Chart of the Java Sea and adjoining coasts].

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 73 x 96 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 73 x 96 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Op grond van de nog summiere weergave van delen van deze overzichtskaart van de Javazee met omringende kusten, een der standaard-bedekkingen in de VOC-cartografie (zie ook Deel II: *Java en Madoera*, blad 25), en het ontbreken van bepaalde scheepswrakken (bijvoorbeeld van de *Walvisch*, die op 7 januari 1663 voor Zuid-Celebes bij het eiland Salajar verging), kan dit kaartbeeld van onder meer zuidelijk Borneo gedateerd worden op het midden van de zeventiende eeuw. De loge die de Compagnie in de jaren 1635-1638 en 1665-1666 te Bandjermasin onderhield, is evenmin aangegeven, hetgeen deze datering bevestigt.

In view of the still scanty representation in parts of this general chart of the Java Sea and surrounding coasts, one of the standard coverages in VOC cartography (see also Volume II: *Java and Madura*, sheet 25), and the absence of particular shipwrecks (for example of the *Walvisch*, which went down on 7 January 1663 off South Celebes near the island of Salayar), this map of areas including southern Borneo can be dated to the middle of the seventeenth century. The post that the Company maintained at Banjarmasin in the years 1635-1638 and 1665-1666 is also not shown, confirming such a dating.

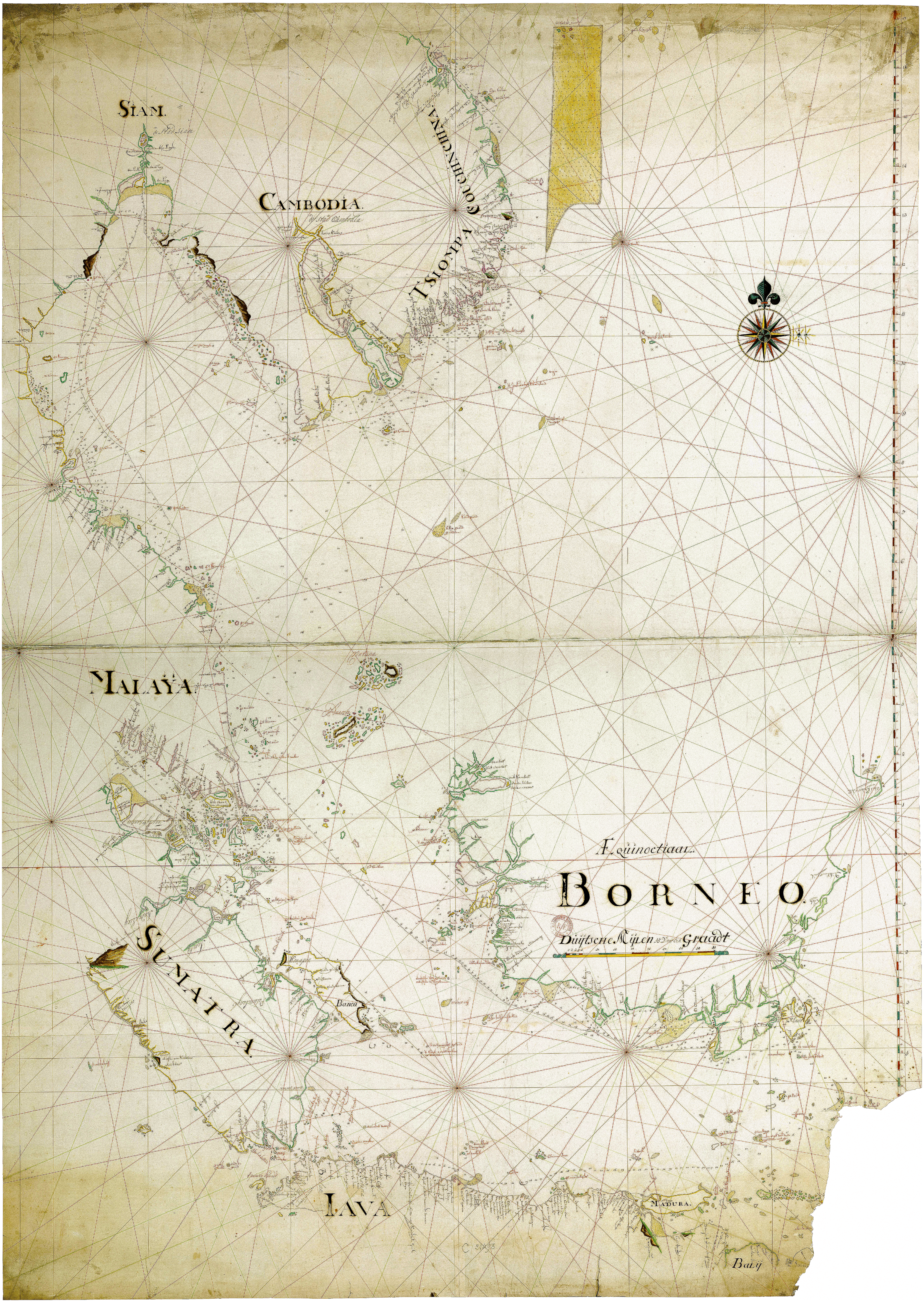
SIAM.
CAMBODIA.
COCHINCHINA
TSIOMPA
MALAYA.
SUMATRA
Banca
Æquinoctiaal.
BORNEO.
Duijtsche Mijlen 15 Voor een Graadt
1 2 3 4 5 10 15 20 25 30 35 40 45
IAVA
MADURA.
Baly

Bijschriften: pag. 132 / Captions: p. 132

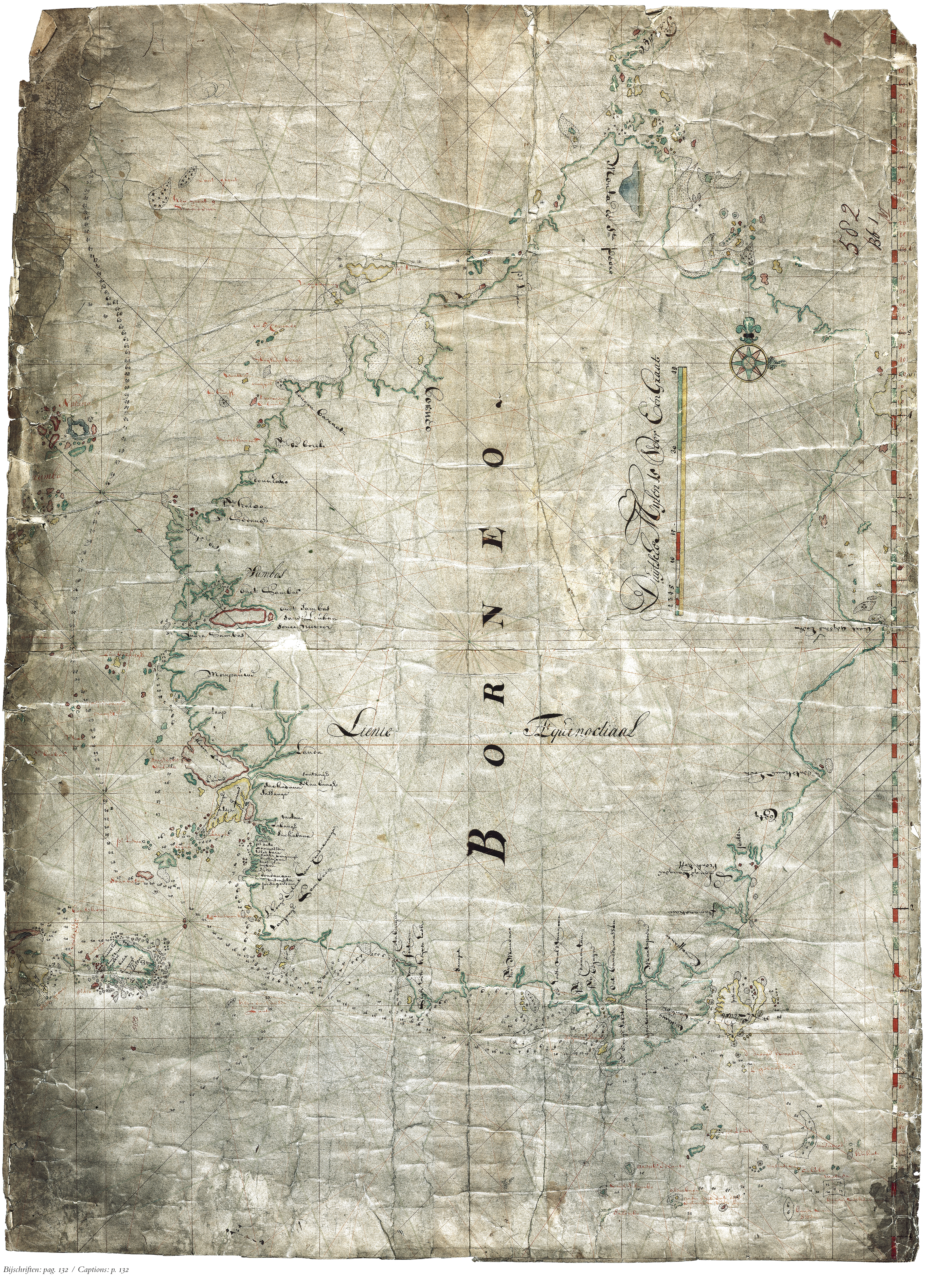
BORNEO.
Lienie Æquinoctiaal
Duijtsche Mylen 15 Voor Een Graad
Sambas
Landa
502

Bijschriften: pag. 132 / Captions: p. 132

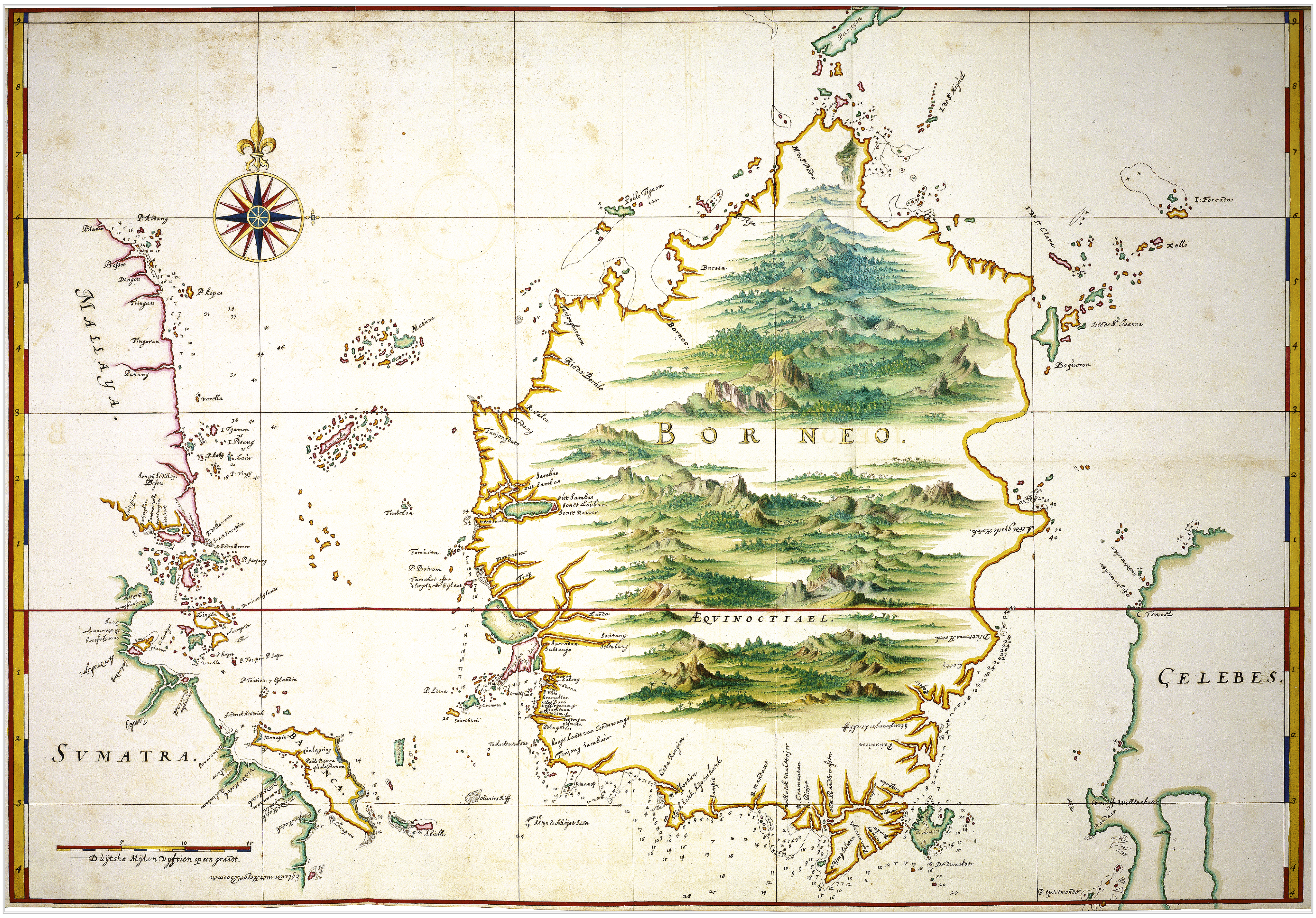

blad / sheet 130:

Bibliothèque nationale de France, DCP Ge AA 2036.

[Maerten Gerritsz de Vries, 1645-1650] :

[Kaart van de Javazee en de Zuid-Chinese Zee met aangelegen kusten].

[Chart of the Java Sea, the South China Sea and adjoining coasts].

Schaalstok van 50 Duijtsche Mijlen 15 voor een Graadt = [ca. 1 : 1.852.000].
Scale-bar of *50 Duijtsche Mijlen 15 voor een Graadt* = [approximately 1 : 1,852,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 172,5 x 122 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 172.5 x 122 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [linksboven] 3 kaartinschriften :
Explanations: [upper left] 3 inscriptions on the map :

Alhier is de Keyserin verongelukt.
Quade coers wegh van 't schip nieu delff gaende inde noorder mouson van Siam naer batavia inde maend decembr: ao: 1643.
Goede coers wegh van 't fluijtschip Castricum gaande van Siam naer batavia inde maend January ao: 1644.

Het was waarschijnlijk in of kort na 1644 dat in Batavia deze gedetailleerde kaart van de Zuid-Chinese Zee met de goede en de 'quade' vaarroute tussen Batavia en de loge van de Compagnie bij Ayutthaya in Siam werd vervaardigd. Het genoemde fluitschip *Castricum* nam in 1643 onder bevel van Maerten Gerritsz de Vries deel aan de befaamde expeditie naar de veronderstelde Goud- en Zilvereilanden in het noorden van de Stille Oceaan. De Vries was nadien in Batavia enkele jaren aangesteld als controleur van de binnenkomende scheepsjournaals ten behoeve van de aanmaak van nieuwe navigatiekaarten. Met deze kaart vervaardigde hij een prototype voor de bedekking van dit deel van de 'Indische Noord', dat bijvoorbeeld in 1687 werd gevolgd door Joan Blaeu II bij diens weergave van deze regio (blad 139). De vermelding van de *Keyserin* op de Vietnamese kust verwijst naar het vergaan van dit VOC-schip tijdens zijn eerste reis, op 29 oktober 1636. Het noordelijke deel van deze kaart, dat een afzonderlijk standaardmodel werd, diende een halve eeuw later nog als voorbeeld voor Isaak de Graafs atlaskaart van Siam en Cambodja (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-8). Zie ook de kaart van Borneo op blad 131, die ten minste voor een deel op deze gebaseerd is.

It was probably in or shortly after 1644 that this detailed chart was made in Batavia showing the South China Sea with the good and 'bad' sea-route between Batavia and the Company's post near Ayutthaya in Siam. In 1643 the flute Castricum mentioned there took part in the famous expedition to the supposed Gold and Silver Islands in the northern Pacific Ocean under the command of Maerten Gerritsz de Vries. After that De Vries was appointed in Batavia for several years as inspector of incoming ship's logs for the purpose of producing new charts for navigation. With this map he created a prototype for covering this part of the 'Indies North', that was, for example, followed by Joan Blaeu II in 1687 in his depiction of this region (sheet 139). The mention of the *Keyserin* on the coast of Vietnam points to the loss of this VOC ship during her first voyage, on 29 October 1636. The northern part of the map, which became a separate standard model, half a century later also served as an example for Isaak de Graaf's atlas map of Siam and Cambodia (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-8). See also the map of Borneo on sheet 131, which is at least partly based on this one.

blad / sheet 131:

United Kingdom Hydrographic Office, 582 Bb1.

[Anoniem, 1680-1700] :
[Anonymous, 1680-1700] :

[Kaart van Borneo].

[Chart of Borneo].

Schaalstok van 40 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graad = [ca. 1 : 1.559.500].
Scale-bar of *40 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graad* = [approximately 1 : 1,559,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 73 x 100 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 73 x 100 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Deze zeldzame kaart van geheel Borneo komt in topografisch detail in hoge mate overeen met de voorgaande overzichtskaart van de Javazee en de Zuid-Chinese Zee door Maerten Gerritsz de Vries, met als opmerkelijk verschil echter dat het eiland Billiton hier wel is ingetekend. De precisie waarmee dit is gedaan maakt het aannemelijk dat voor deze kaart mede verkenningsgegevens uit de latere zeventiende eeuw zijn gebruikt, onder meer die van de reis van het jacht *Boswijk* van Japan naar Batavia via West-Borneo en de oostkust van Billiton in 1688.

This rare map of the whole of Borneo agrees in topographical detail to a high degree with the preceding general map of the Java Sea and the South China Sea by Maerten Gerritsz de Vries, with as striking difference, however, the fact that the island of Billiton has been drawn in here. The degree of precision with which this has been done makes it plausible that data from observations in the later seventeenth century were also used, including those from the voyage of the yacht *Boswijk* from Japan to Batavia via West Borneo and the east coast of Billiton in 1688.

blad / sheet 132:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 39:26.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van Borneo].

[Chart of Borneo].

Schaalstok van 15 [45] Duytsche Mijlen vijftien op een graadt = [ca. 1 : 2.688.000].
Scale-bar of *15* [45] *Duytsche Mijlen vijftien op een graadt* = [approximately 1 : 2,688,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 58 x 82 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 58 x 82 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De schaal die door Vingboons of een van zijn medewerkers op deze kaart is ingetekend, van 15 Duitse mijlen, is niet correct en berust waarschijnlijk op een verschrijving. De juiste lengte van de schaalbalk, zoals een vergelijking met de voorgaande kaart laat zien, moet 45 Duitse mijlen zijn.

The scale that has been drawn on this map by Vingboons or one of his assistants, showing 15 German miles, is not correct, and is probably based on a scribal error. The correct length of the scale-bar, as comparison with the preceding map shows, should be 45 German miles.

blad 133 boven / sheet 133 above:

Nationaal Archief, 4.VEL 346.

T'Amsterdam / Bij Isaak de Graaf, 1742 :
In Amsterdam / By Isaak de Graaf, 1742 :

[Kaart van de Javazee en aangelegen kusten].

[Chart of the Java Sea and adjoining coasts].

Schaalstok van 45 Duitse mijlen 15 voor een Graadt = [ca. 1 : 1.756.000].
Scale-bar of *45 Duitse mijlen 15 voor een Graadt* = [approximately 1 : 1,756,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 75,5 x 97 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 75.5 x 97 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Isaak de Graaf moet zich bij deze kaart uit de laatste jaren van zijn loopbaan als officieel kaartenmaker van de VOC voor de weergave van Borneo en omliggende eilanden gebaseerd hebben op sterk verouderde voorbeelden, die wellicht zelfs teruggaan tot die uit de tijd van Maerten Gerritsz de Vries (blad 130). Opmerkelijk is vooral het ontbreken van Billiton, hoewel dit eiland toen al goed bekend was.

For this chart from the last years of his career as official map-maker for the VOC, showing Borneo and the surrounding islands, Isaak de Graaf must have been basing himself on obsolete examples, which perhaps even went back to those from the time of Maerten Gerritsz de Vries (sheet 130). A remarkable feature is the absence of Billiton, although this island was already well known at that time.

blad 133 onder / sheet 133 below:

Nationaal Archief, 4.MIKO 149.

[Jan Theunis Busscher], 1835 :

Nieuwe Kaart / van / het noordelijkste gedeelte / van het Eiland / Borneo / strekkende van Manpawa / tot / de Soloosche / Eilanden.

New Chart / of / the northernmost part / of the Island of / Borneo / from Manpawah / to / the Sulu / Islands.

Schaalstok van 20 D.M. = [ca. 1 : 1.703.000].
Scale-bar of *20 D.M.* = [approximately 1 : 1,703,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 62 x 96 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 62 x 96 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Van het noordelijke deel van Borneo, dat buiten de standaard-bedekking van de VOC-kaarten van de Javazee met omringende kusten viel, zijn uit de zeventiende en achttiende eeuw geen afzonderlijke Nederlandse kaarten bewaard gebleven. Wel komen deze delen voor op kleinschaliger overzichtskaarten uit de compagniestijd, zoals die van Oost-Azië en de Filippijnen door Joan Blaeu II op blad 139. Deze kaart door Jan Theunis Busscher, gedateerd 1835 maar mede gebaseerd op voorbeelden uit de jaren voor 1816, is vermoedelijk weer deels of geheel van Engelse kaarten afgeleid.

Of the northern part of Borneo, which lay outside the standard coverage of the VOC maps of the Java Sea with surrounding coasts, no separate Dutch maps have been preserved from the seventeenth and eighteenth centuries. These areas do occur on small-scale maps from the time of the Company, such as the one of East Asia and the Philippines by Joan Blaeu II on sheet 139. This map by Jan Theunis Busscher, dated 1835 and also based on examples from the years before 1816, is presumably again partly or wholly derived from English maps.

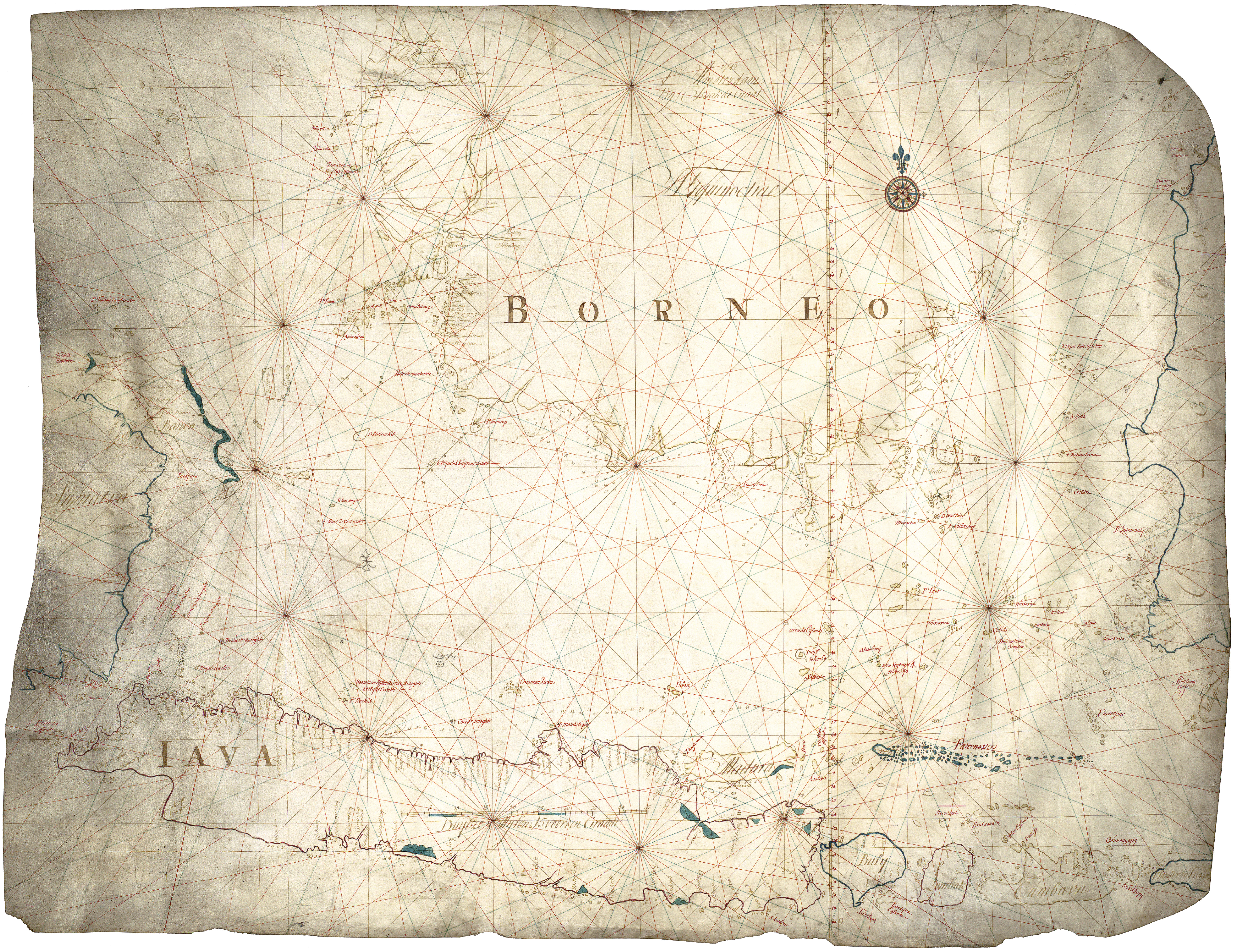
BORNEO
IAVA
Sumatra
Banca
Madura
Baly
Lombok
Paternosters
Duytze Mylen 15 in een Graad

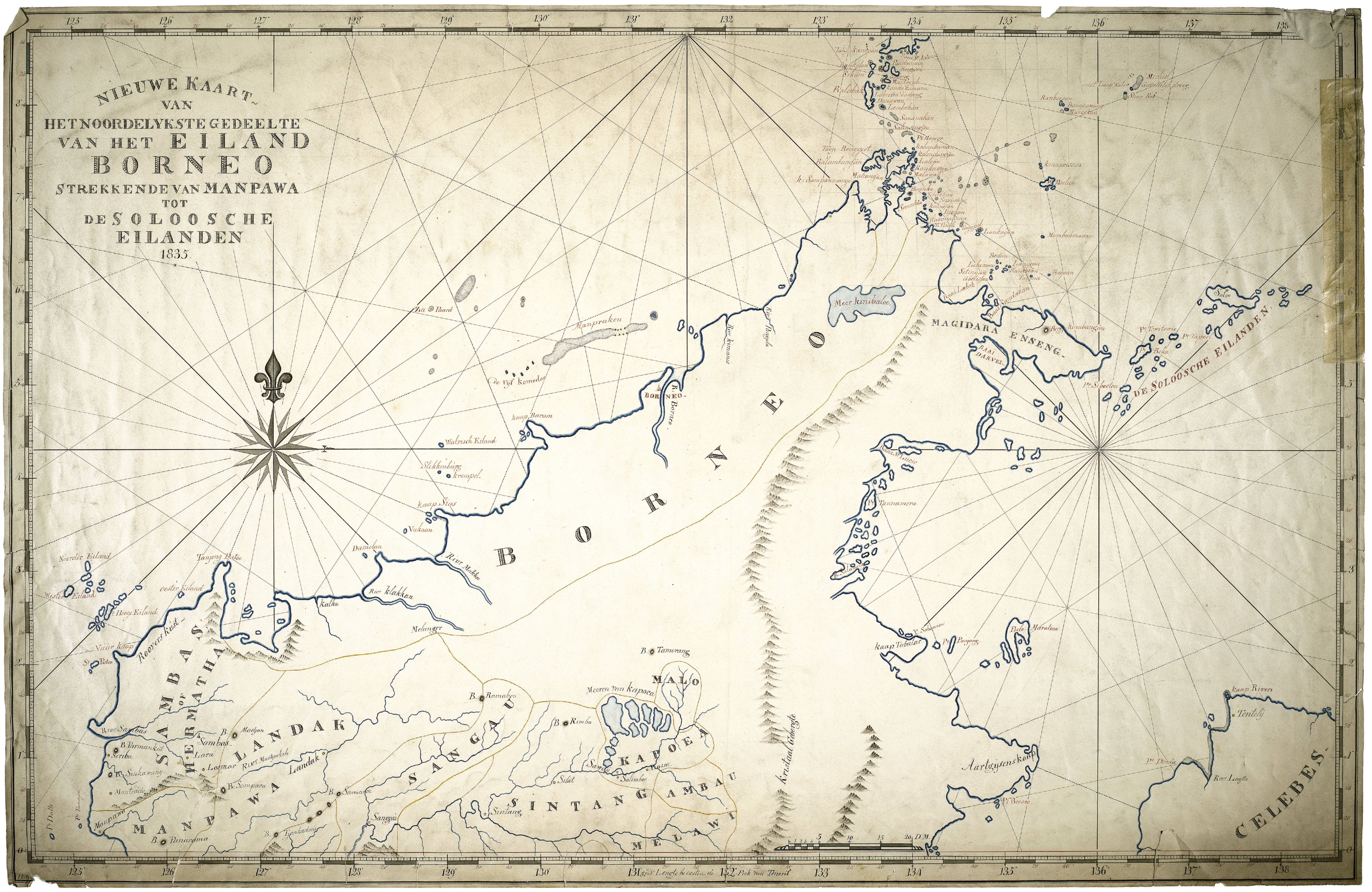
NIEUWE KAART
VAN
HET NOORDELYKSTE GEDEELTE
VAN HET EILAND
BORNEO
STREKKENDE VAN MANPAWA
TOT
DE SOLOOSCHE
EILANDEN
1835
BORNEO
MAGIDARA ENSENG
DE SOLOOSCHE EILANDEN
CELEBES
SAMBAS
LANDAK
MANPAWA
SANGAU
SINTANG AMBAU
MELAWI
KAPOEA
MALO
125°
126°
127°
128°
129°
130°
131°
132°
133°
134°
135°
136°
137°
138°

134

blad 134 boven / sheet 134 above:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 39:29.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

GELEGENTHEYT TUSCHEN 'T EYLANT. / BANCA EN CRIMATA.

THE SITUATION BETWEEN THE ISLAND[S] OF. / BANGKA AND KARIMATA.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 54 x 63 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 54 x 63 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Straat Karimata. Deze kaart uit de Atlas Blaeu-Van der Hem toont de passages tussen Bangka en Karimata c.q. de westkust van Borneo, met een aanduiding van alleen de oostkust van het eiland Billiton. De doorgangen tussen Bangka en Billiton, de Gaspar-Straten, en de westkust van Billiton waren halverwege de zeventiende eeuw nog nauwelijks bekend en golden als een gevaarlijk vaarwater, dat door compagniesschepen gemeden diende te worden.

Karimata Strait. This map from the Blaeu-Van der Hem Atlas shows the various passages between Bangka and Karimata and between the latter island and the west coast of Borneo, indicating only the east coast of Billiton. The passages between Bangka and Billiton, the Gaspar Straits, and the west coast of Billiton were scarcely known in the mid seventeenth century, and were regarded as dangerous waters, to be avoided by Company ships.

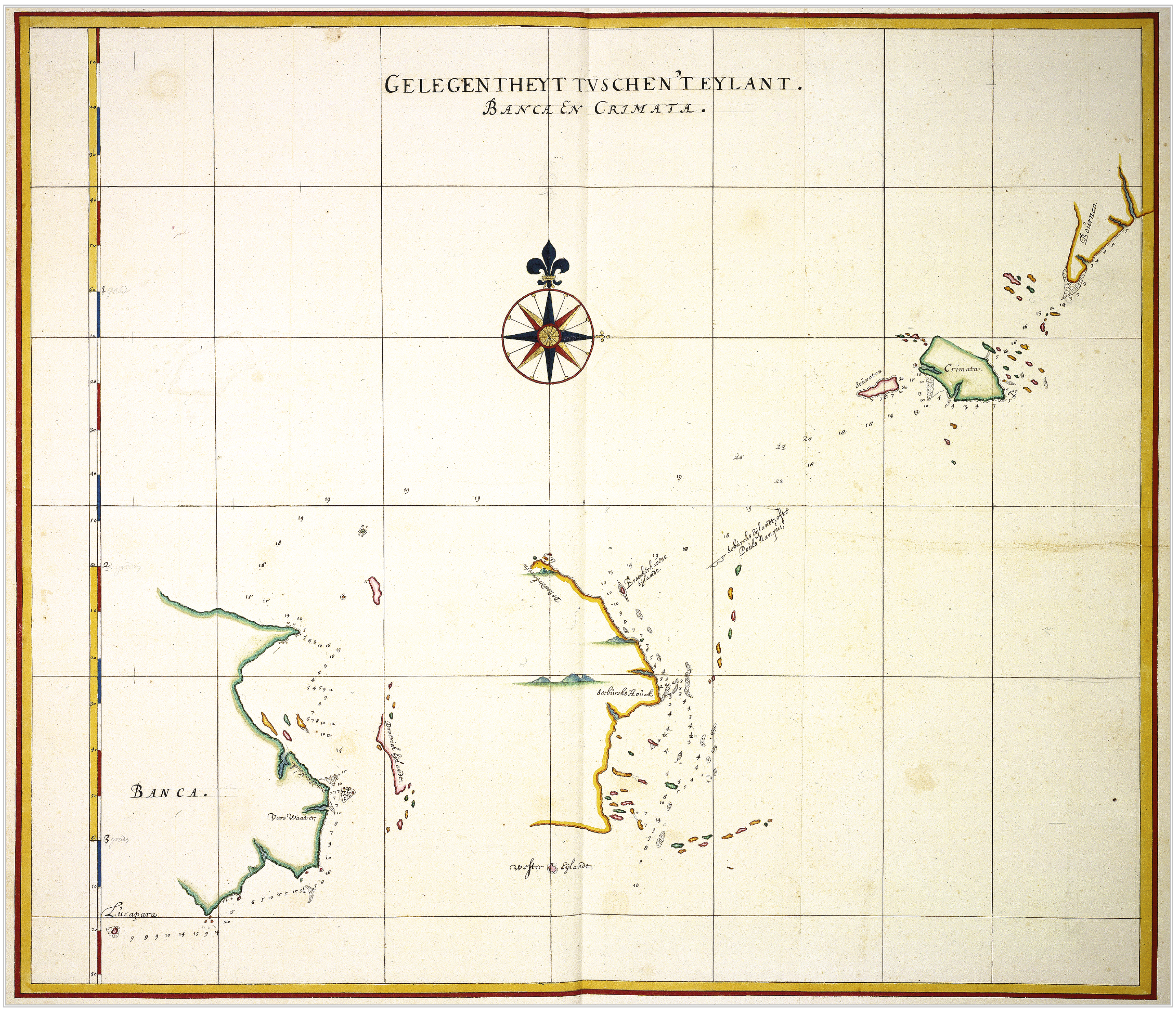

blad 134 onder / sheet 134 below:

Nationaal Archief, 4.VEL 446.

[Johannes Nessel, toegeschreven, ca. 1652] :
[Johannes Nessel, attributed, c. 1652] :

[KAART VAN GROOT EN KLEIN SALEMBOE / CAREL REINIERSZ EILAND].

[CHART OF GREATER AND LESSER SALEMBOE / CAREL REINIERSZ ISLAND].

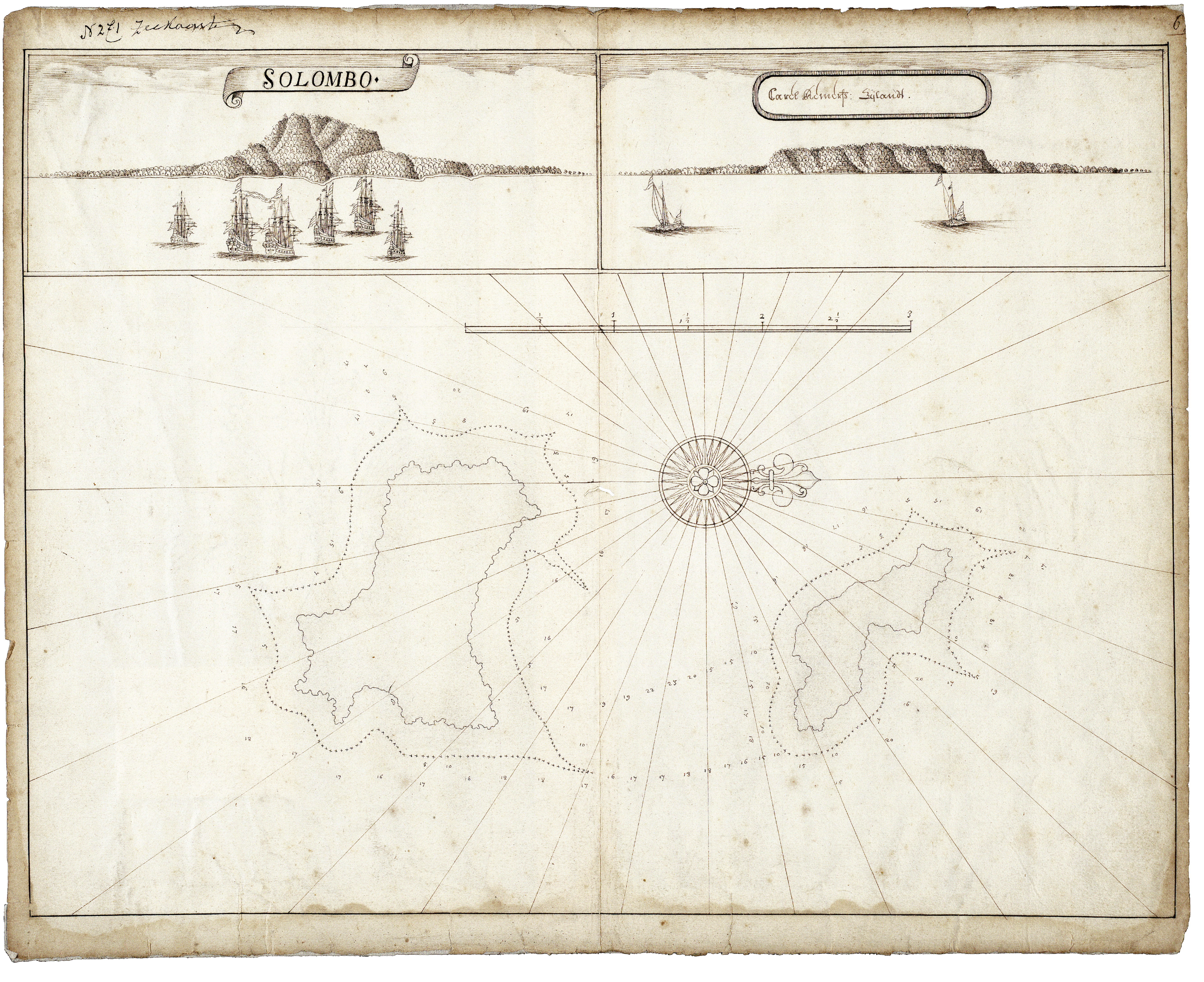

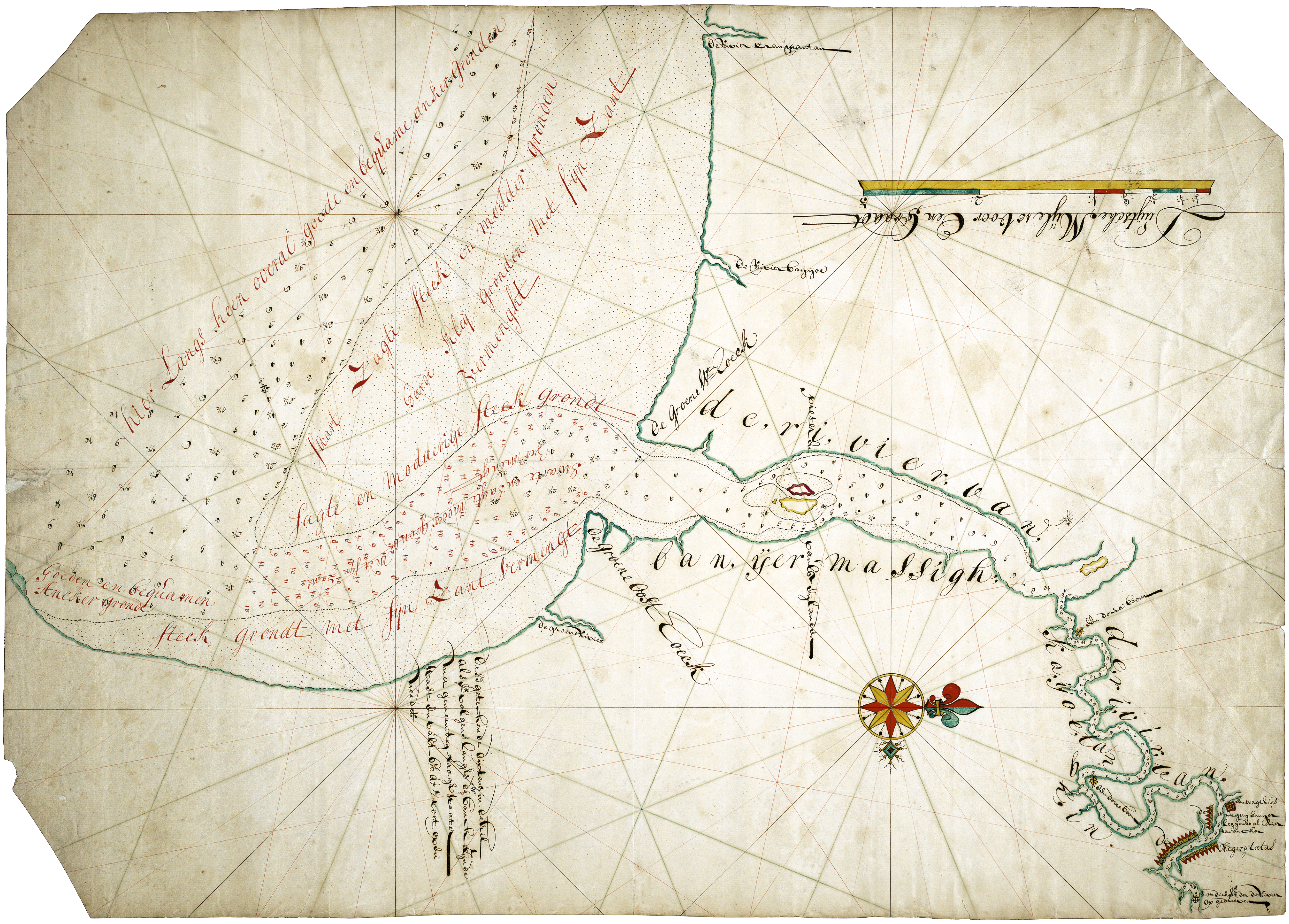
der Rivier van Banjermassigh
De Groene Oost Hoeck
De Groene West Hoeck
Duijtsche Mijlen 15 voor Een Graadt
Goeden en bequamen Ancker grondt
steeck grondt met fijn Zant vermenght
Saght en moddrige steeck grondt
Negerij Tatas

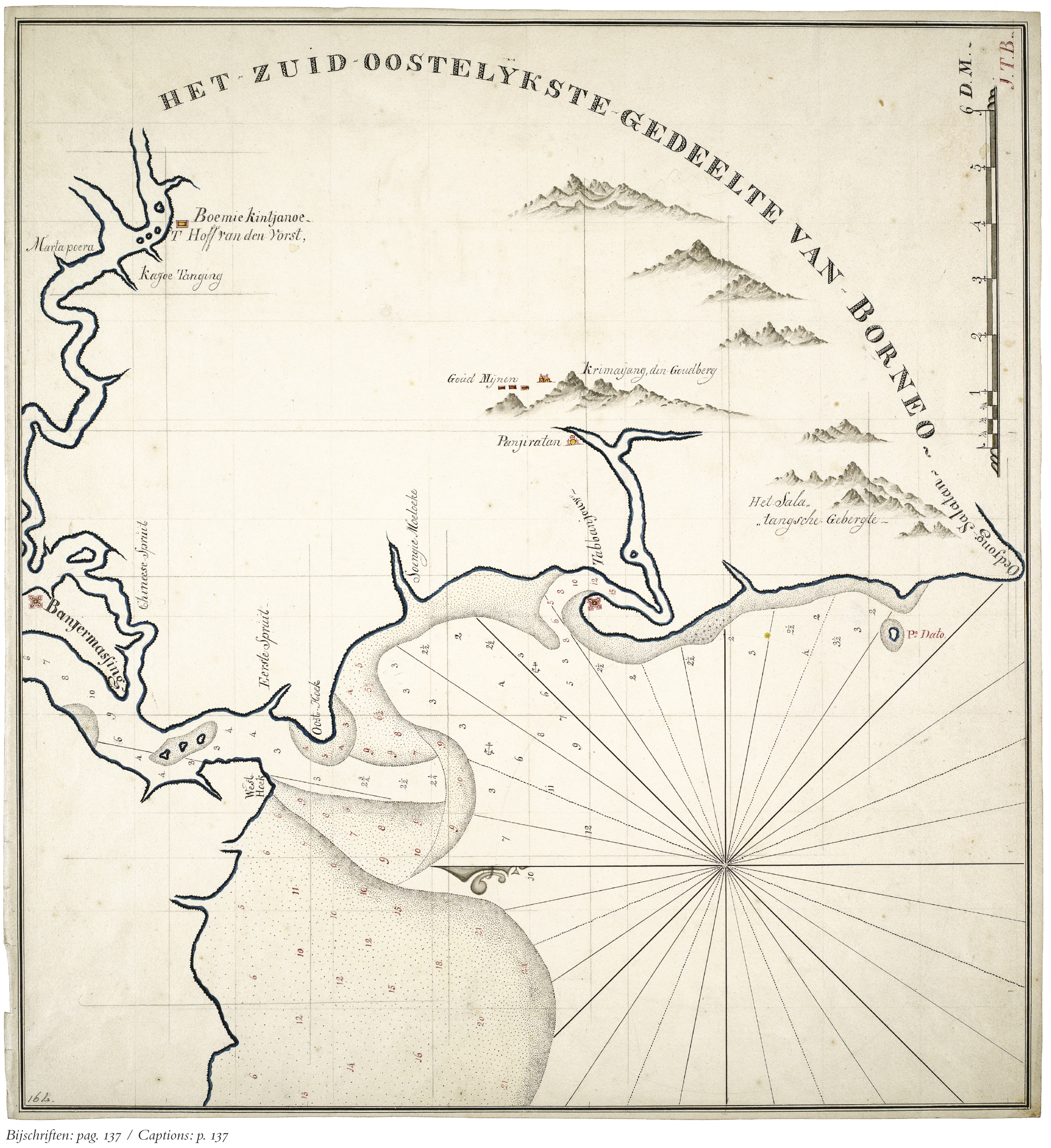
HET ZUID-OOSTELYKSTE GEDEELTE VAN BORNEO
6 D.M.
J.T.B.
Boemie kintjanoe
'T Hoff van den Vorst
Marta poera
Kajoe Tanging
Goud Mijnen
Krimajang, den Goudberg
Pangiraitan
Het Sala Tangsche Gebergte
Oedjong Salatan
Banjermasing
Chineese Spruit
Eerste Spruit
Oost Hoek
West Hoek
P. Dalo

Bijschriften: pag. 137 / Captions: p. 137

[profielen / profiles]

Solombo.
[Greater] Salemboe.

Carel Reiniersz Eijlandt.
[Lesser Salemboe /] Carel Reiniersz Island.

Schaalstok van 3 [Duitse mijlen] =
[ca. 1 : 144.300].
Scale-bar of *3* [*Duitse mijlen*] =
[appoximately 1 : 144,300].

1 kaart + twee profielen : ms op papier,
33 x 41 cm.
1 map + two profiles : ms on paper,
33 x 41 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Oriëntation: north is right.

Salemboe (Masalembu). De gegevens voor deze onvoltooide kaart, hoogstwaarschijnlijk in Batavia getekend door de kaartenmaker Johannes Nessel, werden verkregen uit Arnold de Vlaming van Outshoorns rapportage van 1651 over diens campagne in de Molukken. De Salemboe-eilanden (Kepulauan Masalembu), die verder voor de Compagnie van geen belang waren, zijn gelegen op ca. 120 kilometer ten zuidwesten van Tandjoeng Selatan, de uiterste zuidpunt van Borneo.

Masalembu (Salemboe). The data for this incomplete map, most probably drawn in Batavia by the map-maker Johannes Nessel, were obtained from Arnold de Vlaming van Outshoorn's report of 1651 on his campaign in the Moluccas. The Salemboe Islands (Kepulauan Masalembu), which were of no other interest for the Company, lie about 120 kilometres to the southwest of Tanjung Selatan, the southernmost point of Borneo.

blad 135 boven / sheet 135 above:

NATIONAAL ARCHIEF, 4.*VEL* 371.

[Anoniem, ca. 1740] :
[Anonymous, c. 1740] :

[KAART VAN DE RIVIER VAN BANDJERMASIN].

[CHART OF THE RIVER OF BANDJERMASIN].

Schaalstok van 3 Duijtsche Mijle 15 voor Een Graadt = [ca. 1 : 113.600].
Scale-bar of *3 Duijtsche Mijle 15 voor Een Graadt* = [approximately 1 : 113.600].

1 kaart : ms op papier, gekleurd,
53,5 x 75 cm.
1 map : ms on paper, coloured,
53.5 x 75 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De kaart geeft informatie over de bevaarbaarheid van de baai en de 'rivier van Baijermassigh' (Bandjermasin, de Barito-rivier) en de 'rivier van Kaijoetanghin' (de Martapoera-rivier) tot aan het eiland Tatas tussen beide stromen, waar de Compagnie in 1747 een nieuwe loge vestigde. Deze is hier nog niet ingetekend, maar wel de 'Negerij Tatas', tegenover het vorstelijke hof van Bandjermasin.

This chart gives information on the navigability of the bay and the river of *Baijermassigh* (Banjarmasin, the Barito River) and the river of *Kaijoetanghin* (the Martapura River) as far as the island of Tatas between the two rivers, where in 1747 the Company established a new post. This has not yet been drawn in, but we do see the *Negerij* (village) Tatas opposite the royal court of Banjarmasin.

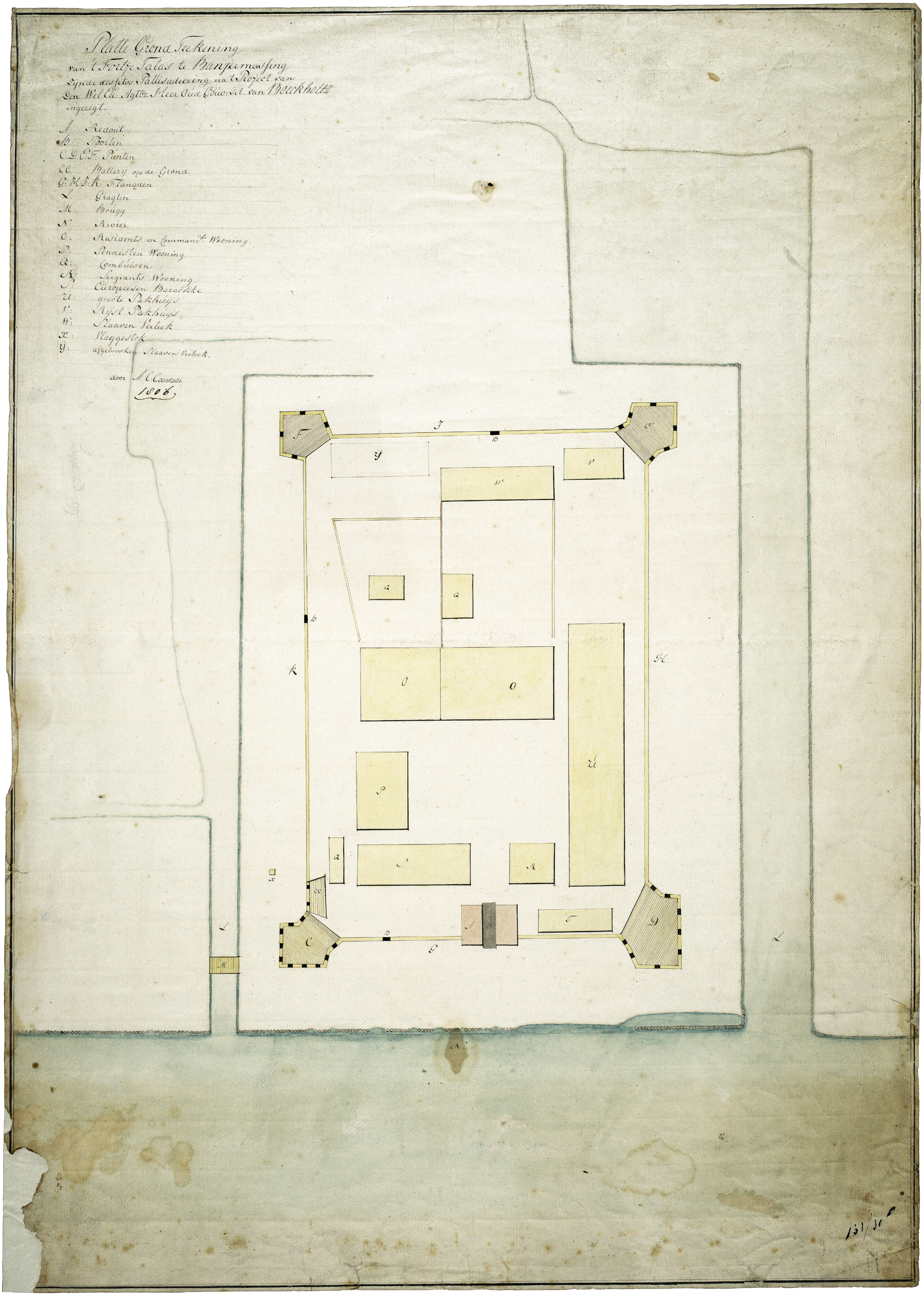
Platte Grond Teekening
van 't Fortje Tatas te Banjermassing
Zynde deszelfs Pallisadeering na 't Project van
Den Wel Ed. Agtbr. Heer Oud Gouv: Tit. van Boeckholtz
ingerigt.
A: Redout
B: Poorten
C. D. E. F. Punten
CC. Battery op de Grond
G. H. I. K. Flanquen
L. Gragten
M. Brugg
N. Rivier
O. Residents en Command.ts Wooning
P. Pennisten Wooning
Q. Combuisen
R. Sergeants Wooning
S. Europeesen Barackke
U. groote Pakhuys
V. Rijst Pakhuys
W. Slaaven Verbek
X. Vlaggestok
Y. afgebrooken Slaaven Vertrek
door A. C. Conradi
1806
F
E
I
B
Y
V
W
Q
Q
B
K
H
O
O
U
P
Q
S
R
X
CC
C
A
B
T
D
G
L
L
M
N
131/30

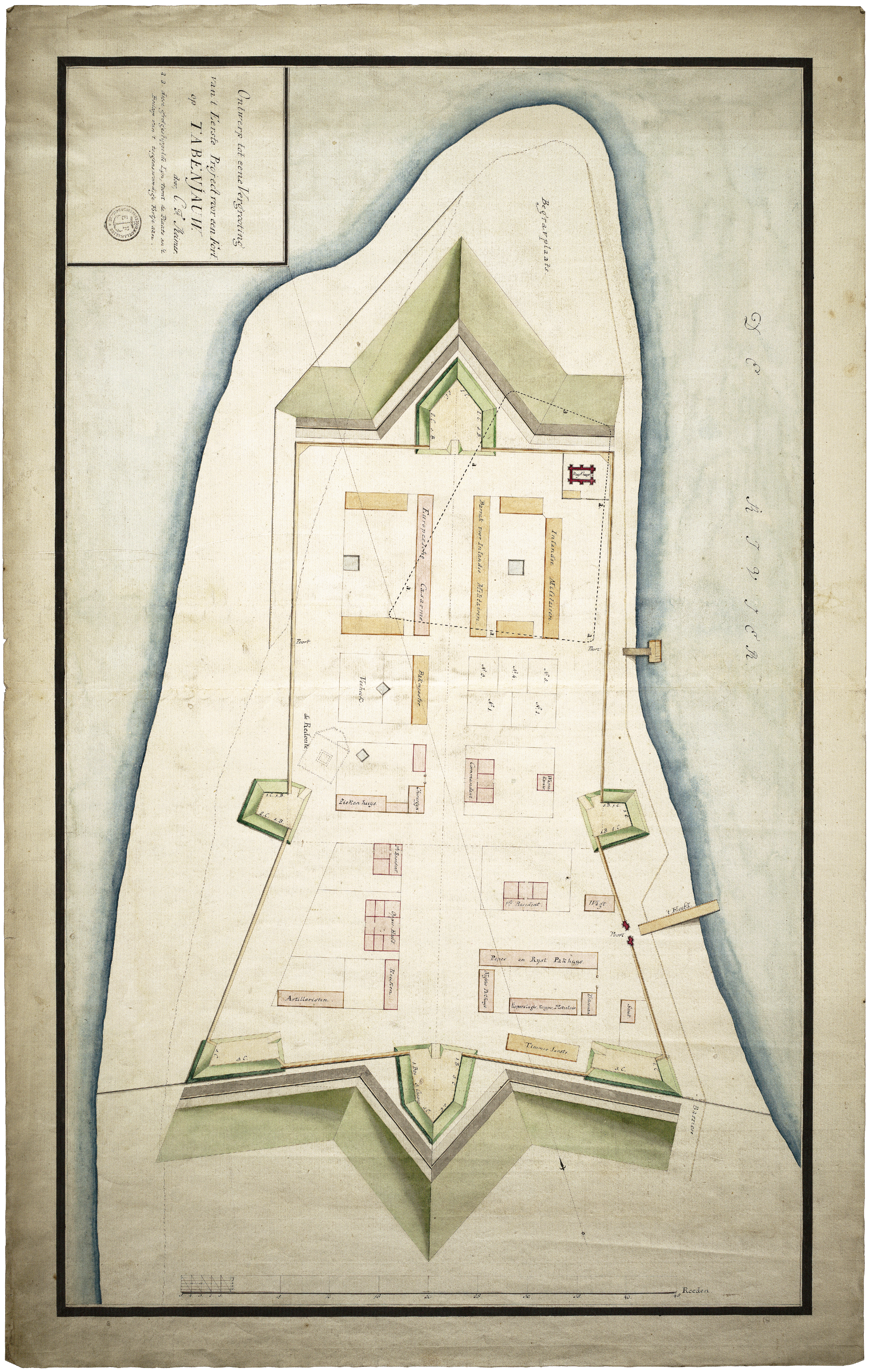
Ontwerp tot eene Vergrooting
van 't Eerste Project voor een Fort
op TABENJAUW.
door C. F. Reimer.
a.a. Deese grofgestippelde Lijn, toont de Plaats en 't Beloop van 't tegenwoordige Fortje aan.
Begraafplaats
De Rivier
Port
de Redoute
Europeesche Caserne
Barack voor Inlandsche Militairen
Inlandse Militairen
Ziekenhuijs
Commandant
Wagt
Peper en Rijst Pakhuys
Artilleristen
Timmer Loots
Roeden

blad / sheet 136:

Nationaal Archief, 4.VELH 412.

Door A.C. Coenradi, 1806 :
By A.C. Coenradi, 1806 :

Platte Grond Teekening / van 't Fortje Talas [Tatas] te Banjermaassing / zijnde desselvs Pallisadeering na t Project van / den WelEd: Agtb:n Heer Oud Gouvern:r van Boeckholtz / ingerigt.

Plan / of the small Fortress Talas [Tatas] in Bandjermasin / its stockade having been constructed according to the project of / the Hon: Former Governor van Boeckholtz.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, 52 x 70cm.
1 map : ms on paper, 52 x 70 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Verklaringen: [linksboven] een legenda bij de letters A t/m IJ :
Explanations: [upper left] a key to the letters A to IJ :

A. Redout.
B. Poorten.
C.D.E.F. Punten.
CC. Batterij op de Grond.
G.H.I.K. Flanquen.
L. Gragten.
M. Brugg.
N. Rivier.
O. Sergiaents en commandt. Wooning.
P. Pennisten Wooning.
Q. Combuisen.
R. Sergeants Wooning.
S. Europeesen Barackke.
U. Groote Pakhuijs.
V. Rijst Pakhuijs.
W. Slaaven Vertrek.
X. Vlaggestok.
IJ. Afgebrooken Slaaven Vertrek.

blad / sheet 137:

Nationaal Archief, 4.VEL 1155.

Door C.F. Reimer, [1791] :
By C.F. Reimer, [1791] :

Ontwerp tot eene Vergrooting / van 't Eerste Project voor een Fort / op Tabenjauw.

Design for an Enlargement / of the First Project for a Fort / at Tabanio.

Schaalstok 45 [Rijnlandse] Roeden = [ca. 1 : 520].
Scale-bar of 45 [*Rijnlandse*] *Roeden* = [approximately 1 : 520].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 56,5 x 89,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 56.5 x 89.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verso: No.15 Project van een Fort op Tabenjauw. Register 6 Deel 1 Folio 28 Portefeuil. 602.

Verklaringen: [linksonder] een verklaring van een kaartsymbool :
Explanations: [lower left] an explanation of a cartographic symbol :

a.a. Deese grofgestippelde Lijn, toont de Plaats en 't Beloop van 't tegenwoordige Fortje aan.

Tabanio. Carl Friedrich Reimer maakte deze ontwerptekening voor een groter fort te Tabanio aan de baai van Bandjermasin hoogstwaarschijnlijk weer in het kader van zijn werkzaamheden voor de Militaire Commissie, hoewel dit niet op het plan is aangegeven. De stippellijn geeft de omtrekken van het bestaande ter plaatse aan, in feite niet meer dan een versterkte wachtpost, die hier in 1787 werd ingericht nadat het sultanaat van Bandjermasin/Martapoera onder oppergezag van de Compagnie was gebracht. De voorgestelde uitbreiding is nooit uitgevoerd.

Tabanio. Carl Friedrich Reimer most probably made this draft for a larger fort at Tabanio on the bay of Banjarmasin in the context of his activities for the Military Commission, although this is not indicated on the plan. The dotted line indicates the outlines of the existing one there, in fact no more than a fortified watch post, that had been set up here in 1787 after the Sultanate was brought under the sovereignty of the Company. The proposed expansion was never carried out.

blad 135 onder / sheet 135 below:

Nationaal Archief, 4.MIKO 164.

J.T.B., [1810-1830] :

Het zuid-oostelijkste gedeelte van Borneo.

The south-easternmost part of Borneo.

Schaalstok van 6 D.M. = [ca. 1 : 290.500].
Scale-bar of *6 D.M.* = [approximately 1 : 290,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 51 x 47 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 51 x 47 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Bandjermasin (Banjarmasin). Jan Theunis Busschers kaart van de baai en de rivier van Bandjermasin, vermoedelijk naar een voorbeeld van kort na de sluiting van de Nederlandse vestiging ter plaatse in 1809, heeft een vrijwel gelijke bedekking als de voorgaande uit het midden van de achttiende eeuw. Aan de Martapoera-rivier is stroomopwaarts het 'Hoff van den Vorst' ingetekend, waar tegenover het voormalige comptoir van de VOC op het eiland Tatas was gelegen. Na de missie van commissaris François van Boeckholtz in 1797 voor het afsluiten van een nieuw contract met de sultan werd de vestiging op Tatas op diens voorstel heringericht, zoals aangegeven in de plattegrond uit 1806 op blad 136. 'Tabbanjouw' (Tabanio) was na de feitelijke onderwerping van het sultanaat in 1787 een kleine Nederlandse kustversterking op een landtong in de baai, waarvoor Carl Friedrich Reimer in – vermoedelijk – 1791 een projectvoorstel tot uitbreiding en verbeteringen tekende (blad 137).

Banjarmasin (Bandjermasin). Jan Theunis Busscher's chart of the bay and the river of Banjarmasin, presumably based on an example from shortly after the closure of the Dutch post there in 1809, has almost the same coverage as the preceding one from the middle of the eighteenth century. Upstream on the Martapura River we see the *Hoff van den Vorst* (Court of the Ruler), opposite which the former trading house of the VOC was located on the island of Tatas. After the mission of Commissioner François van Bouckholtz in 1797 for the purpose of concluding a new contract with the Sultan, the establishment on Tatas at his suggestion was redesigned as shown in the plan from 1806 on sheet 136. After the actual subjection of the Sultanate in 1787, *Tabbenjouw* (Tabanio) was a small Dutch coastal fortification on a tongue of land in the bay, regarding which Carl Friedrich Reimer drew a project proposal, presumably in 1791, for extension and improvement (sheet 137).

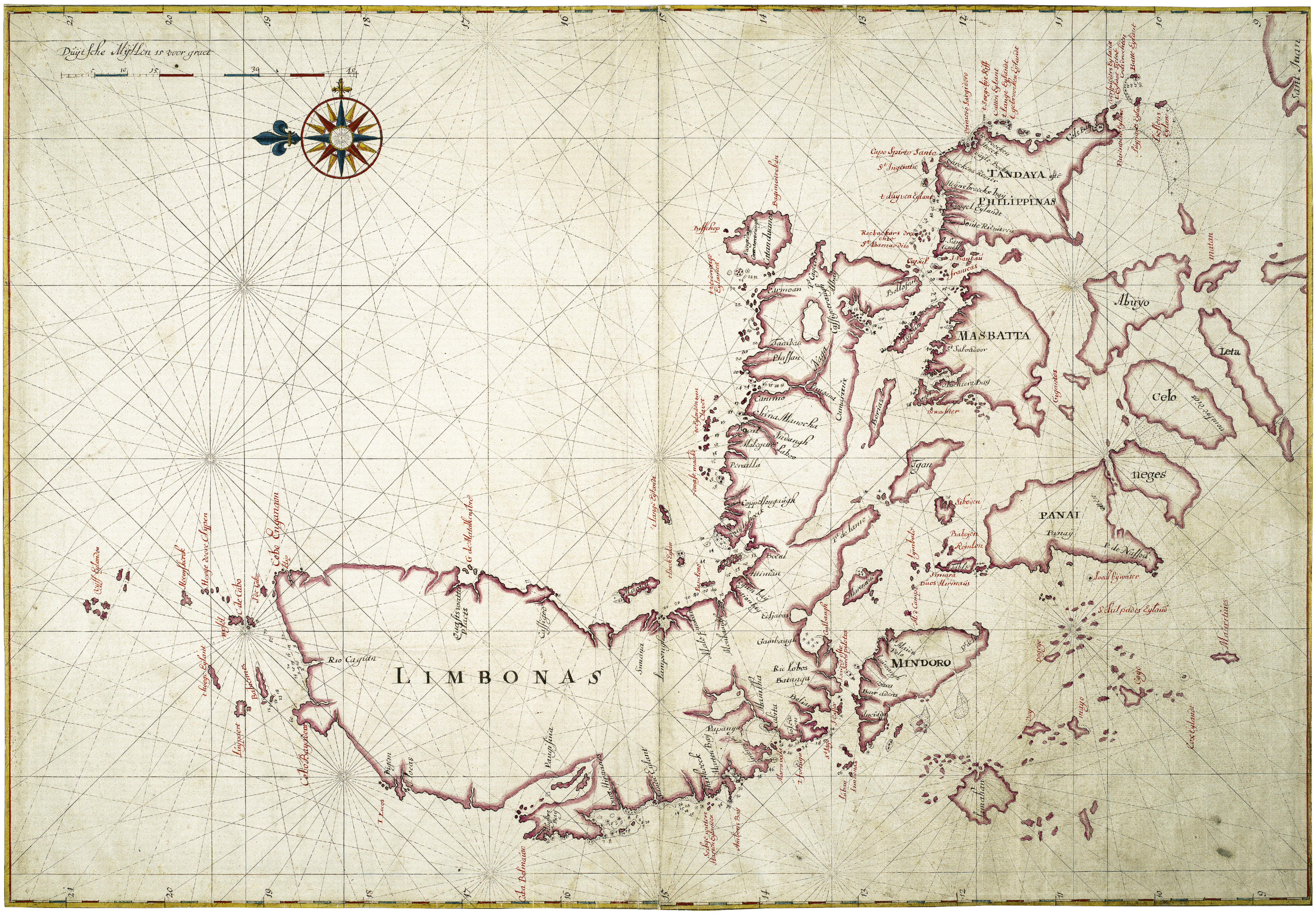
Duÿtsche Mijlen is voor graet
LIMBONAS
MINDORO
MASBATTA
TANDAYA
PHILIPPINAS
PANAI
Panay
Abuyo
Leta
Celo
Rio Cagilta
Cabo Spirito Santo

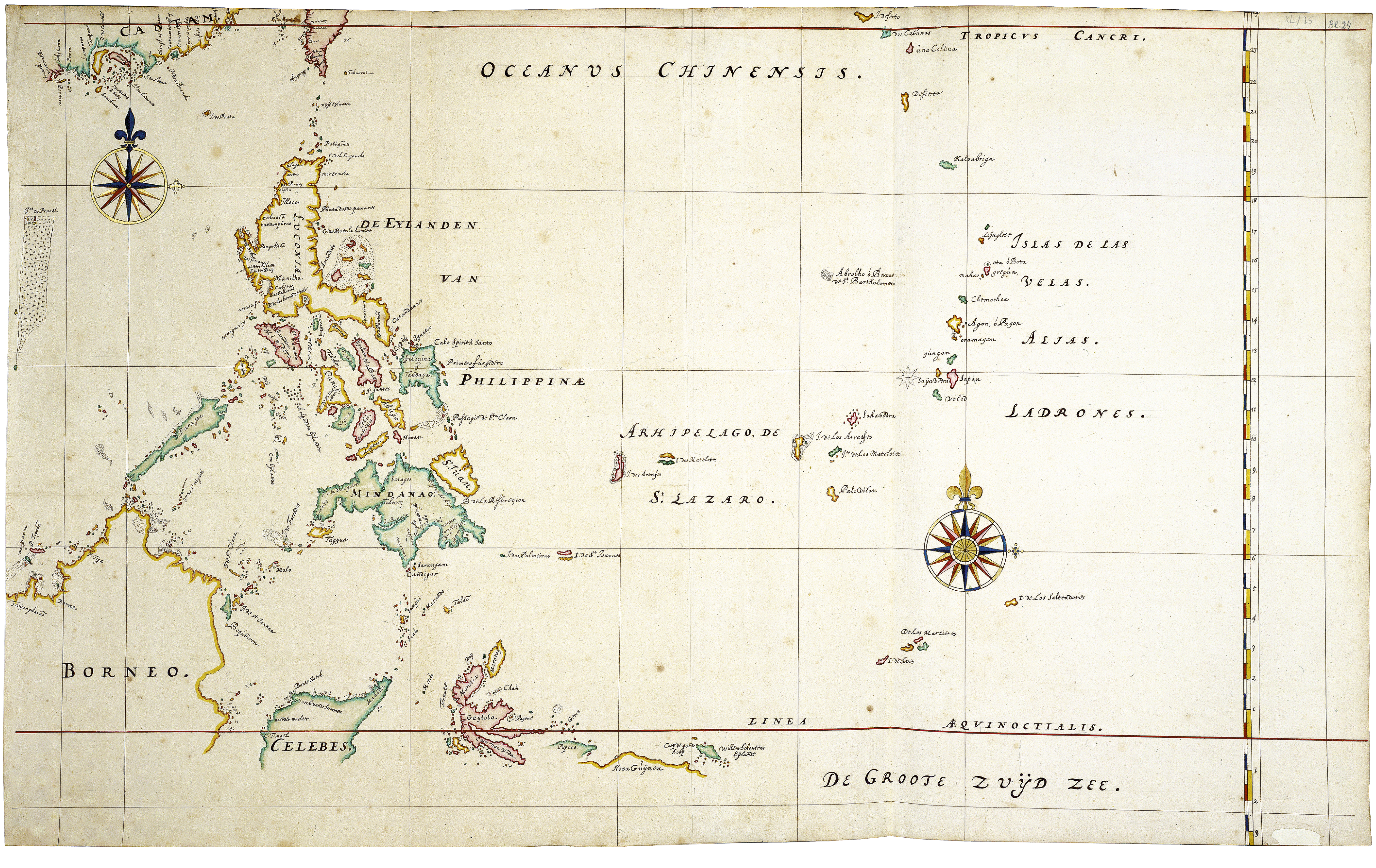
OCEANUS CHINENSIS.
TROPICUS CANCRI.
DE EYLANDEN
VAN
PHILIPPINÆ
ISLAS DE LAS
VELAS.
ALIAS.
LADRONES.
ARHIPELAGO, DE
S. LAZARO.
MINDANAO
Manila
BORNEO.
CELEBES.
LINEA
ÆQUINOCTIALIS.
DE GROOTE ZUYD ZEE.
Nova Guinea
Gegolo

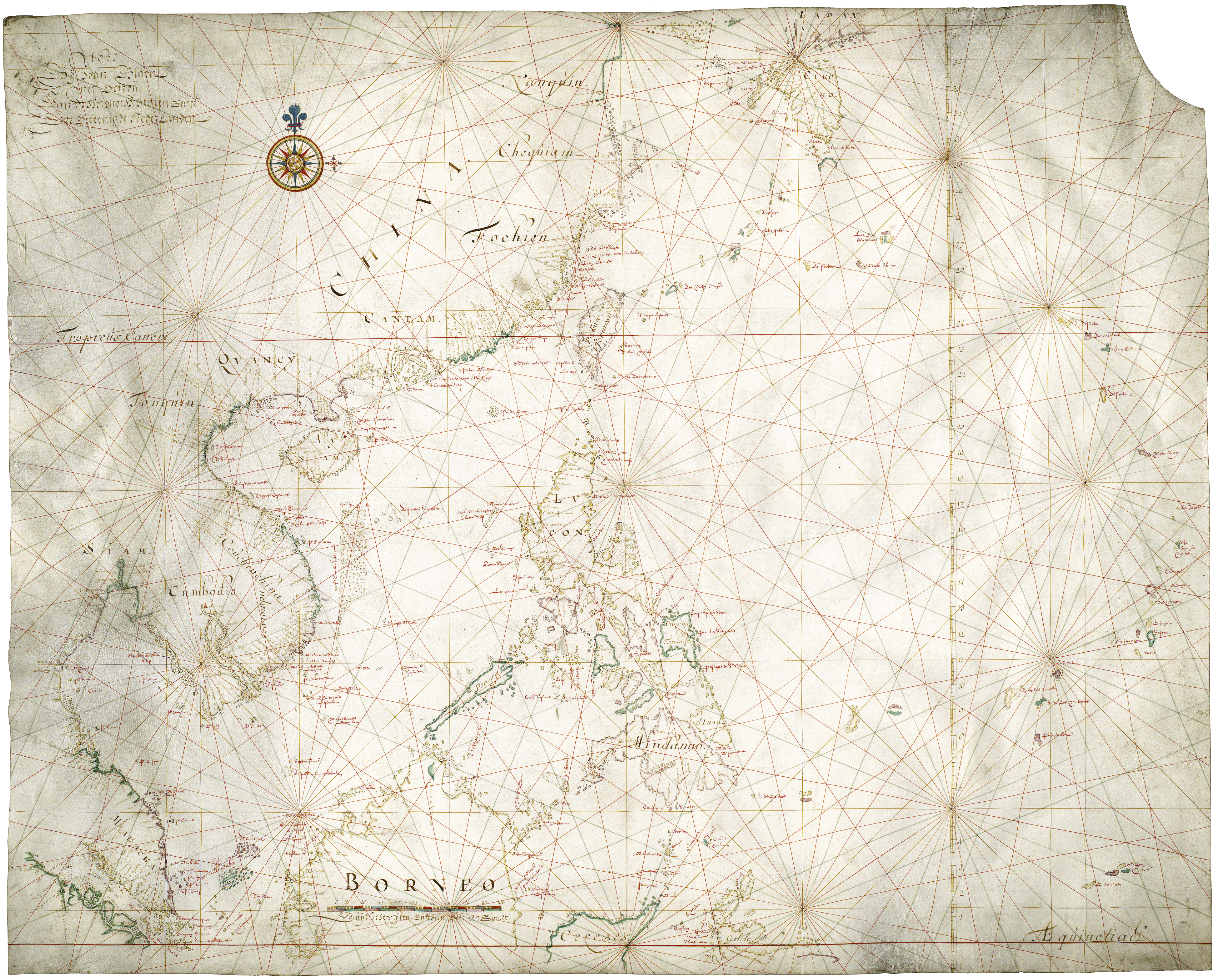

De Filippijnen / The Philippines

(Deel/Vol. I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-1b, II-30, II-31).

De Filippijnen. Vanwege hun ligging tussen Spaans Amerika en China waren de Filippijnen vanaf de late zestiende eeuw van grote betekenis als overslagpunt in de Spaanse handel op Azië. Zilver uit Peru en Mexico werd in Manilla op het eiland Luzon verhandeld voor zijde, porselein en andere oosterse waren die de jonken uit China aanvoerden. De Compagnie heeft tot de Vrede van Munster in 1648 meerdere malen vergeefs gepoogd Manilla in handen te krijgen. Al even weinig succesvol was de Nederlandse kaapvaart op de Spaanse zilverschepen naar de Filippijnen. Later in de zeventiende en in de achttiende eeuw werden door de VOC op niet onbelangrijke schaal indirecte handelscontacten met Manilla onderhouden via Aziatische koopvaarders. Het zuidelijke, islamitische eiland Mindanao werd door de Compagnie niet tot de Filippijnen gerekend, hetgeen in 1733-1735 leidde tot een diplomatiek conflict naar aanleiding van een nabij dit eiland opgebracht Nederlands schip, de sloep *Langerak*. Het bewaard gebleven kaart- en beeldmateriaal van de Filippijnen uit de compagniestijd, hierna gereproduceerd op de bladen t/m 147, bestaat naast zeekaarten op diverse schalen vooral uit plattegronden en aanzichten van Manilla en omgeving. Voor een belangrijk deel gaat dit nog terug op de veroveringspogingen van voor 1648 (bladen 141-144), maar op blad 145 zijn ook twee plattegronden van Manilla opgenomen uit de vroege achttiende eeuw, gemaakt door een Nederlandse schepeling die in 1704 met een gestolen bootje van de Filippijnen wist te ontsnappen. De meest recente VOC-kaart met betrekking tot de Filippijnen in dit atlasdeel is die van de baai van Manilla uit 1760, getekend door Gerrit de Haan voor het eerste deel van diens *Ligtende zeefakkel*.

The Philippines. Because of their position between Spanish America and China, the Philippines were of great importance from the late sixteenth century as a point of transhipment in the Spanish trade into Asia. In Manila on the island of Luzon silver from Peru and Mexico was traded for silk, porcelain and other eastern wares that the junks from China brought in. Up to the Treaty of Munster in 1648, the Company tried to capture Manila several times, but in vain. Dutch privateering against Spanish silver ships sailing to the Philippines was just as unsuccessful. Later in the seventeenth and in the eighteenth century the VOC maintained trading relations on a not insignificant scale with Manila through Asiatic merchantmen. The Company did not consider the southern, Islamic island of Mindanao as part of the Philippines, and in 1733-1735 this led to a diplomatic conflict when a Dutch ship, the sloop *Langerak*, was arrested near this island. The extant maps and drawings of the Philippines from the time of the Company, reproduced below up to sheet 147, apart from sea charts of various scales, consist primarily of plans and views of Manila and environs. A substantial proportion of these date back to the attempts at conquest from before 1648 (sheets 141-144), but on sheet 145 two plans of Manila have been included from the early eighteenth century, made by a Dutch crewman who managed to escape from the Philippines in a stolen boat in 1704. The most recent VOC map with reference to the Philippines in this atlas volume is that of the bay of Manila from 1760, drawn by Gerrit de Haan for the first volume of his *Ligtende zeefakkel*.

blad 138 boven / sheet 138 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 619.9.

[Johannes Vingboons, ca./c. 1665] :

[Kaart van de Filippijnen].

[Chart of the Philippines].

Schaalstok van 45 Duijtsche Mijllen 15 voor graet = [ca. 1 : 2.150.000].
Scale-bar of *45 Duijtsche Mijllen 15 voor graet* = [approximately 1 : 2,150,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 47 x 69 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 47 x 69 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Johannes Vingboons' overzichtskaart van de noordelijke Filippijnse eilanden van omstreeks 1665 is later meerdere malen door andere kaartenmakers en uitgevers gebruikt, onder wie ook François Valentijn in zijn *Oud en Nieuw Oost-Indiën* (I, 1724). Een overeenkomstige kaart, maar aangevuld met de aanvalsroute van de laatste expeditie tegen Manilla van 1647, komt voor in de Atlas Blaeu-Van der Hem (blad 141).

Johannes Vingboons's general map of the northern Philippine islands from around 1665 was used a number of times by other map-makers and publishers, including François Valentijn in his *Oud en Nieuw Oost-Indiën* (I, 1724). A similar map, but with the addition of the attack route of the last expedition against Manila in 1647, is found in the Blaeu-Van der Hem Atlas (sheet 141).

blad 138 onder / sheet 138 below:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:25.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van de Filippijnen en de Marianen].

[Chart of the Philippines and the Mariana Islands].

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 56,5 x 94 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 56.5 x 94 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

blad / sheet 139:

Nationaal Archief, 4.VEL 288.

Bij Joan Blaeu / met Octroij / Van de ho: mo: h: Staten generl. / der Vereenigde Nederlanden, 1687 :
By Joan Blaeu / by Charter / of the Lofty Members of the States-General / of the United Netherlands, 1687 :

[Kaart van Oost-Azië en de Filippijnen]

[Chart of East Asia and the Philippines].

Schaalstok van 100 Duijtsche mijlen vijfftien voor een Graedt = [ca. 1 : 5.708.000].
Scale-bar of *100 Duijtsche mijlen vijfftien voor een Graedt* = [approximately 1 : 5,708,000].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 75 x 93,5 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 75 x 93.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Joan Blaeu II volgde voor deze modelkaart van de zogenoemde Indische Noord, met de Filippijnen als middelpunt, deels Maerten Gerritsz de Vries' kaart van de Zuid-Chinese Zee en omgeving uit ca. 1645 (blad 130). Op zijn beurt baseerde Isaak de Graaf zijn grote overzichtskaart van deze regio overduidelijk op Blaeu's versie (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-1b).

For this model map of the so-called Indies North, with the Philippines as centre, Joan Blaeu II partly followed Maerten Gerritsz de Vries's map of the South China Sea and environs from about 1645 (sheet 130). It is patently clear that in his turn Isaak de Graaf based his large general map of this region on Blaeu's version (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-1b).

blad / sheet 140:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.13.

[Gerrit de Haan, 1760] :

[Philipijnse Eijlanden].

[The Philippine Islands].

[inzetkaart / inset map]

[Baai van Manilla].
[Manila Bay].

Schaalstok van 30 Duijtsche Mijlen 15 op een graadt = [ca. 1 : 1.389.000] [inzetkaart] 5 Duijtsche mijlen 15 op een graadt = [ca. 1 : 336.700].
Scale-bar of *30 Duijtsche mijlen 15 op een graadt* = [approximately 1 : 1,389,000] [inset map] *5 Duijtsche mijlen 15 op een graadt* = [approximately 1 : 336,700].

1 kaart + 1 inzetkaart : ms op papier, gekleurd, 101,5 x 145,5 cm.
1 map + 1 inset map : ms on paper, coloured, 101.5 x 145.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Meer dan 80 jaar na Joan Blaeu II nam de Bataviase baaskaartenmaker Gerrit de Haan in hoofdzaak nog steeds hetzelfde kaartbeeld van de Filippijnen over. Hoewel de topografische weergave in detail wel wat was verbeterd, komen ook op De Haans versie nog opmerkelijke fouten in de weergave van de kleinere centrale eilanden in deze archipel voor.

More than 80 years after Joan Blaeu II, the Batavian Master Map-maker Gerrit de Haan still adopted in the main the same image of the Philippines. Even though the topographical detail was indeed somewhat improved, in De Haan's version striking errors in the representation of the smaller central islands of this archipelago still occur.

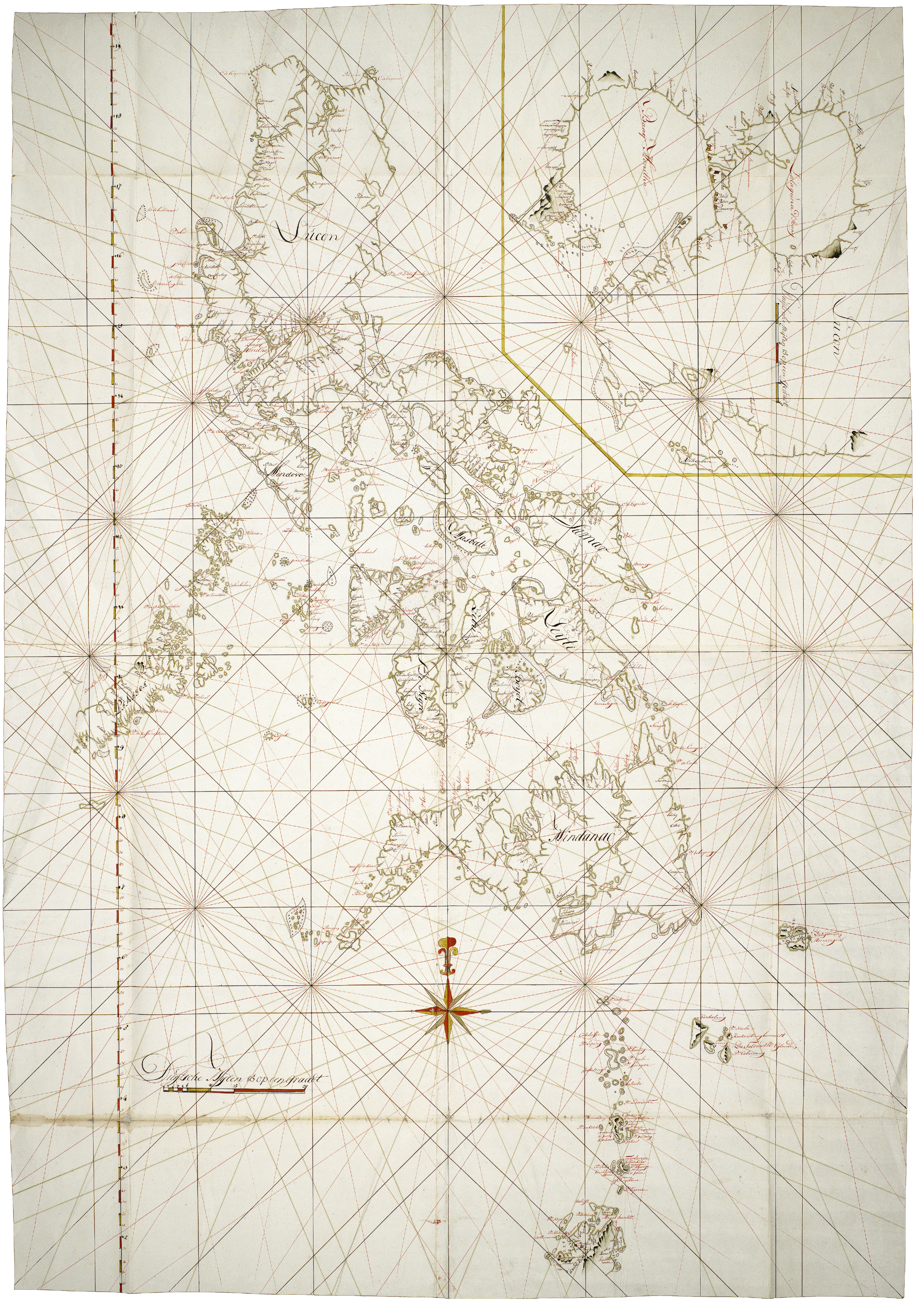

blad 141 boven / sheet 141 above:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:26.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

Pascaart / van de Straat van / Manilha. / Aengeweesen met roode / Stippen.

Chart / of the Manila / Strait. / Indicated with red / Dots.

Schaalstok van 23 Duytsche Mijlen 15 voor een graedt = [ca. 1 : 1.703.700].
Scale-bar of *23 Duytsche Mijlen 15 voor een graedt* = [approximately 1 : 1,703,700].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 57 x 79 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 57 x 79 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

In 1647, toen de naderende afsluiting van de vredesonderhandelingen met Spanje ook in Batavia bekend was, werd op last van de Hoge Regering door admiraal Jacob de Goyer met twaalf schepen een laatste grote aanval op Manilla ondernomen, die echter ook ditmaal zonder resultaat bleef. De gegevens voor deze kaart en de hierna volgende kaarten en aanzichten door Vingboons op de bladen t/m 144 zullen in hoofdzaak van deze expeditie afkomstig zijn geweest, zoals hier blijkt uit de aanduiding van de aanvalsroute naar Manilla. Zie ook de overeenkomstige Vingboons-kaart op blad 138.

In 1647, when the approaching conclusion of peace negotiations with Spain also became known in Batavia, on the orders of the High Government Admiral Jacob de Goyer undertook a last great attack on Manila with twelve ships, but this time too it led to no results. The data for this map and the following maps and views by Vingboons on sheets up to 144 will probably mainly have derived from this expedition, as can be seen here from the indication of the route for the attack on Manila. See also the corresponding Vingboons map on sheet 138.

blad 141 onder / sheet 141 below:

Nationaal Archief, 4.VELH 619.70.

[Johannes Vingboons, ca./c. 1665] :

[Kaart van de Baai van Manilla].

[Chart of Manila Bay].

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 46 x 65 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 46 x 65 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsboven.
Orientation: north is upper right.

Manilla en Cavite. De toegang tot de stad Manilla werd extra beschermd door een versterking op het ervoor liggende schiereiland Cabita of Cavite, die hier dan ook met nadruk is aangeduid. Dezelfde kaart werd door François Valentijn gebruikt in zijn *Oud en Nieuw Oost-Indiën* (I, 1724), terwijl ook die uit de Atlas Blaeu-Van der Hem (blad 142) en de versie van Gerrit de Haan van een eeuw later (blad 147) er vergaand mee overeenkomen.

Manila and Cavite. The access to the city of Manila was protected by a fortification on the peninsula of Cabita or Cavite lying in front of it, which is indicated with some emphasis in this depiction. The same map was used by François Valentijn in his *Oud en Nieuw Oost-Indiën* (I, 1724), while the one from the Blaeu-Van der Hem Atlas (sheet 142) and the version of Gerrit de Haan from a century later (sheet 147) largely agree with it as well.

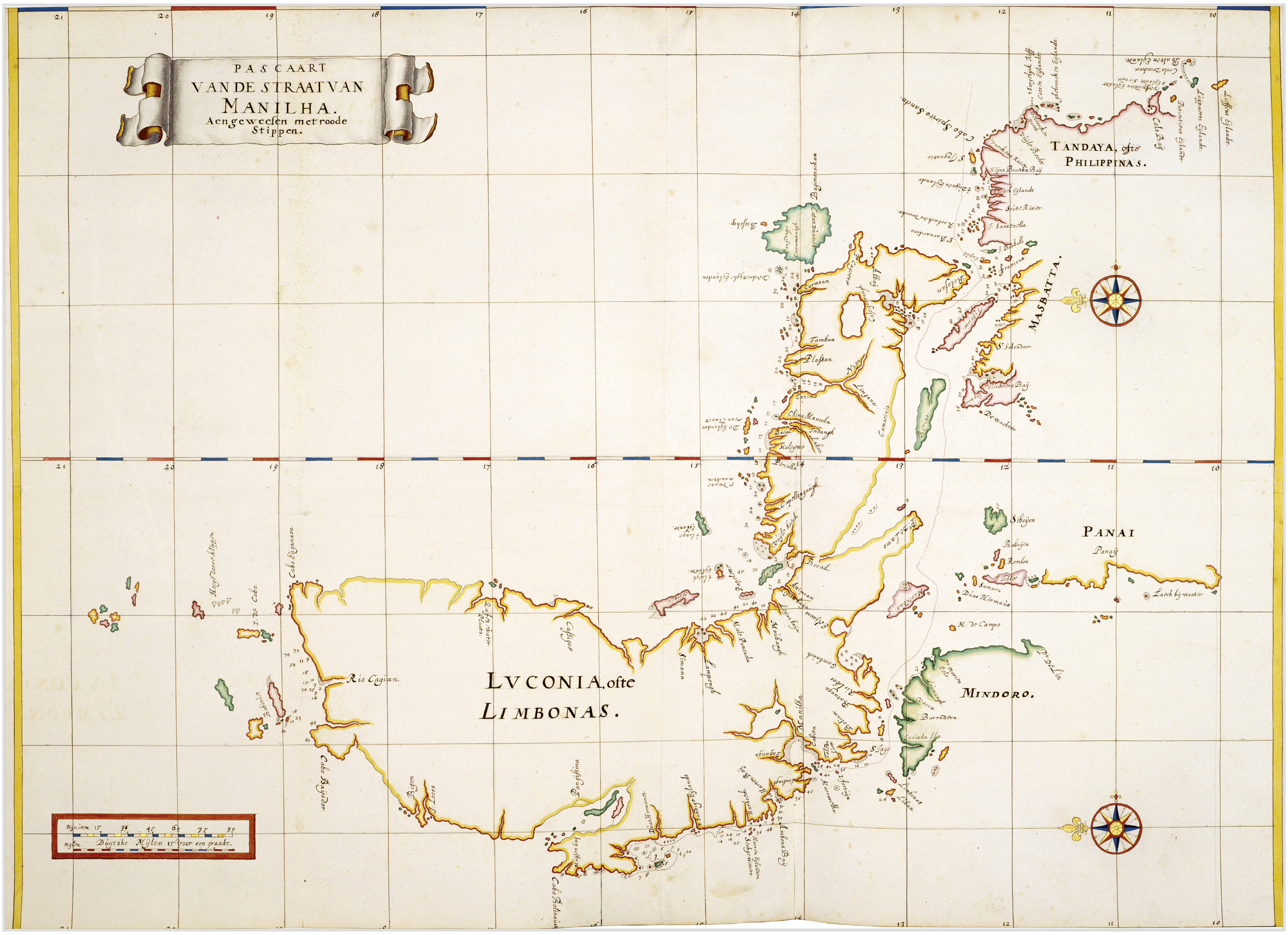
PASCAART
VAN DE STRAAT VAN
MANILHA.
Aengeweesen met roode
Stippen.
TANDAYA, ofte
PHILIPPINAS.
MASBATTA.
PANAI
MINDORO.
LUCONIA, ofte
LIMBONAS.
Rio Cagian
Cabo Bajador
Cabo Bolinao
Mylen 15 30 45 60 75 90
Duytsche Mylen 15 voor een graadt.

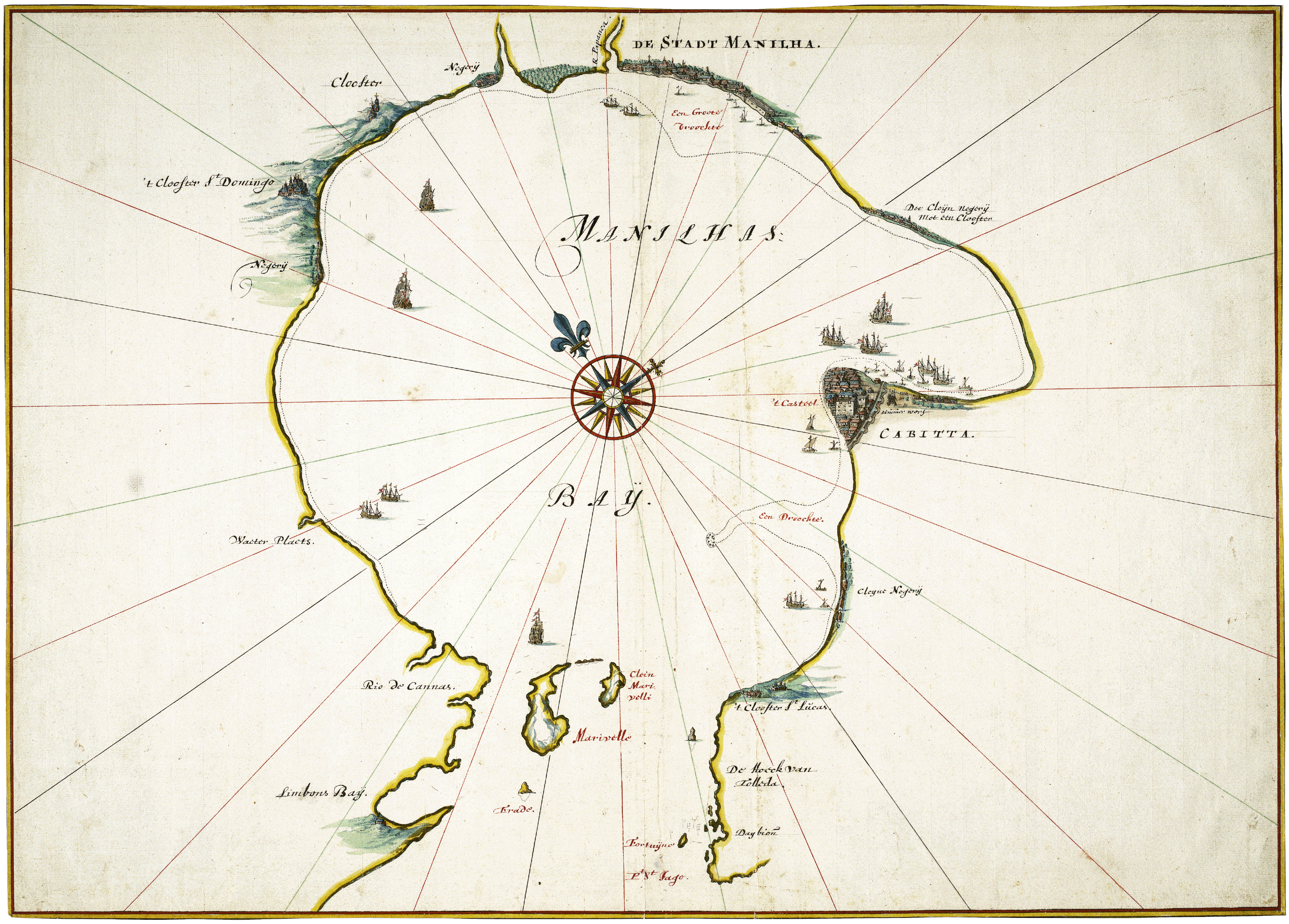
DE STADT MANILHA.
R. Papanca
Negorij
Clooster
't Clooster St Domingo
Negorij
Een Groote
Droochte
Dee Cleijn Negorij
Met een Clooster
MANILHAS:
BAY.
't Casteel
timmer werf
CABITTA.
Een Droochte.
Cleyne Negorij
Waeter Placts.
Rio de Cannas.
Clein
Mari-
velli
Marivelle
't Clooster St Lucas.
De Hoeck van
Tolleda.
Limbons Bay.
Erado.
Fortuijne
Pt St Jago.
Daybion

blad / sheet 142:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:27.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

Manilhas Baij.

Manila Bay.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 56,5 x 43 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 56.5 x 43 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechtsonder.
Orientation: north is lower right.

In deze versie van Vingboons' kaart van de baai van Manilla is de voortgang van de aanvalsvloot van Jacob de Goyer in 1647 aangegeven; de afgebeelde schepen zijn namelijk steeds die van zijn vloot, in opeenvolgende posities. Zie ook de vrijwel identieke kaart op blad 141 onder. In de twee tekeningen hierna, eveneens uit de Atlas Blaeu-Van der Hem, is De Goyers vergeefse actie tegen Cavite nogmaals weergegeven.

In this version of Vingboons's map of the bay of Manila the progress of Jacob de Goyer's attacking fleet in 1647 is indicated; the ships depicted are always those of his fleet, in successive positions. See also the practically identical map on sheet 141 below. In the two drawings following, likewise from the Blaeu-Van der Hem Atlas, De Goyer's futile action against Cavite is shown once more.

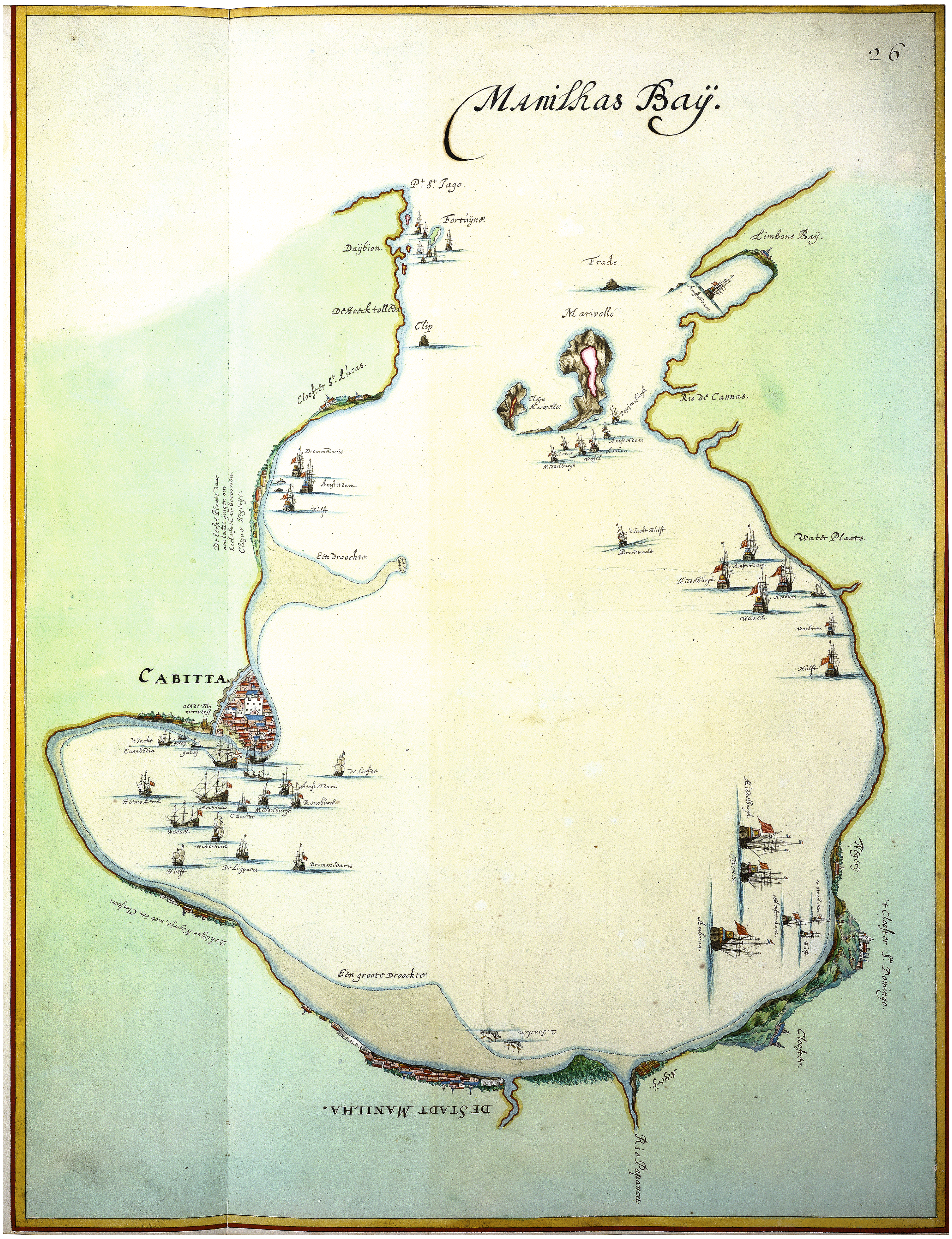
26
Manilhas Baij.
Pt. St. Jago.
Fortuyno.
Daijbion.
De Hoeck tolleda
Clip
Frade
Marivelle
Cleijn Marivelle.
Bossiensburgh
Limbons Baij.
Amsterdam
Rio de Cannas.
Cloofter St. Lucas.
De Eerste Plaats daer aen landt gingen om koebeesten te becoomen.
Cleijne Negerije.
Drommedaris
Amsterdam.
Hulft
Een droochte
Arent
Middelburgh
Wesel
Amsterdam
Ambon
't Jacht Hulft
Brandwacht
Water Plaats.
Amsterdam.
Middelburgh.
Ambon
Wesel.
Wachter.
Hulft
CABITTA.
aen de Timmerwerff
't Jacht Cambodia
galeij
galeij
De Liefde
Amsterdam
Heemskerck
Ronsburch
Amboina
Middelburgh
C. Davidt
Wesel
Waterhont
Hulft
De Luijpaert
Drommedaris
De Kleijne Negrije, met een Cloofter.
Een groote Droochte
2. Soncken.
DE STADT MANILHA.
Rio Papanca
Negerij
Cloofter.
't Cloofter St. Domingo.
Negerij
Middelburgh.
Wesel
Amsterdam.
Waterhont
Hulft
Amboina.

blad 143 boven / sheet 143 above:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:28.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

Aldus Vertoont Hem Het Casteel Cabita.

Thus Appears The Castle of Cavite.

Aquarel op papier, 60 x 62 cm.
Water-colour on paper, 60 x 62 cm.

Verklaringen: [onder] een legenda bij de letters A t/m E en de cijfers 1 t/m 12 :
Explanations: [below] a key to the letters A to E and the numbers 1 to 12 :

De Namen van de Spaensche Scheepen.
A. Het Galioen St. Diego.
B. 'T Galioen Incarnation.
C. 'T Macassers Galioen Rosarijo.
D. 'T Jacht Cambodia.
E. Een barcke of Steenhaalder.

Namen der Scheepen van de oostijndische Compangie, Inde Baija van Manilha voor de Cabita.
1. 'T Schip Amboijna Admirael.
2. Wesel Vice Admirael.
3. Middelburch Schout bij Nacht.
4. Amsterdam.
5. Heemskerck.
6. Coninck David.
7. De Luijpaart.
8. De gekroonde Lieffde.
9. De Dommedaris.
10. De Waterhondt.
11. 'T Jacht Hulft.
12. Reijnsburgh.

Het Nationaal Archief bezit een vrijwel identieke tekening van Vingboons, met inventarisnummer 4.VELH 619.40, die in deze atlas is afgebeeld op blad 144. Daar ontbreken echter de namen van de schepen.

The Netherlands National Archives hold a practically identical drawing by Vingboons, with inventary number 4.VELH 619.40, which is included in this atlas on sheet 144. However, it lacks the names of the ships.

blad 143 onder / sheet 143 below:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 40:29.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van de Baai van Manilla met de vloot van Jacob de Goyer].

[Chart of Manila Bay with the fleet of Jacob de Goyer].

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart met aanzicht in vogelvlucht : ms op papier, gekleurd, 51,5 x 69 cm.
1 map with a bird's-eye view: ms on paper, coloured, 51.5 x 69 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

De Biblioteca Medicea Laurenziana bezit een overeenkomstig, hier niet gereproduceerd aanzicht op Cavite en Manilla door Johannes Vingboons, onder inventarisnummer Carte di Castello 22. Het bovenste deel van de afgebeelde kaart, met het aanzicht van Manilla in vogelvlucht, is vrijwel identiek aan de hierna volgende tekening uit de collectie van het Nationaal Archief, 4.VELH 619.69.

The Biblioteca Medicea Laurenziana holds a similar view of Cavite and Manila by Johannes Vingboons (not reproduced here), under the inventary number Carte di Castello 22. The upper part of the map shown, with a view of Manila in bird's-eye-view perspective, is almost identical to the following drawing from the collection of the Netherlands National Archives, 4.VELH 619.69.

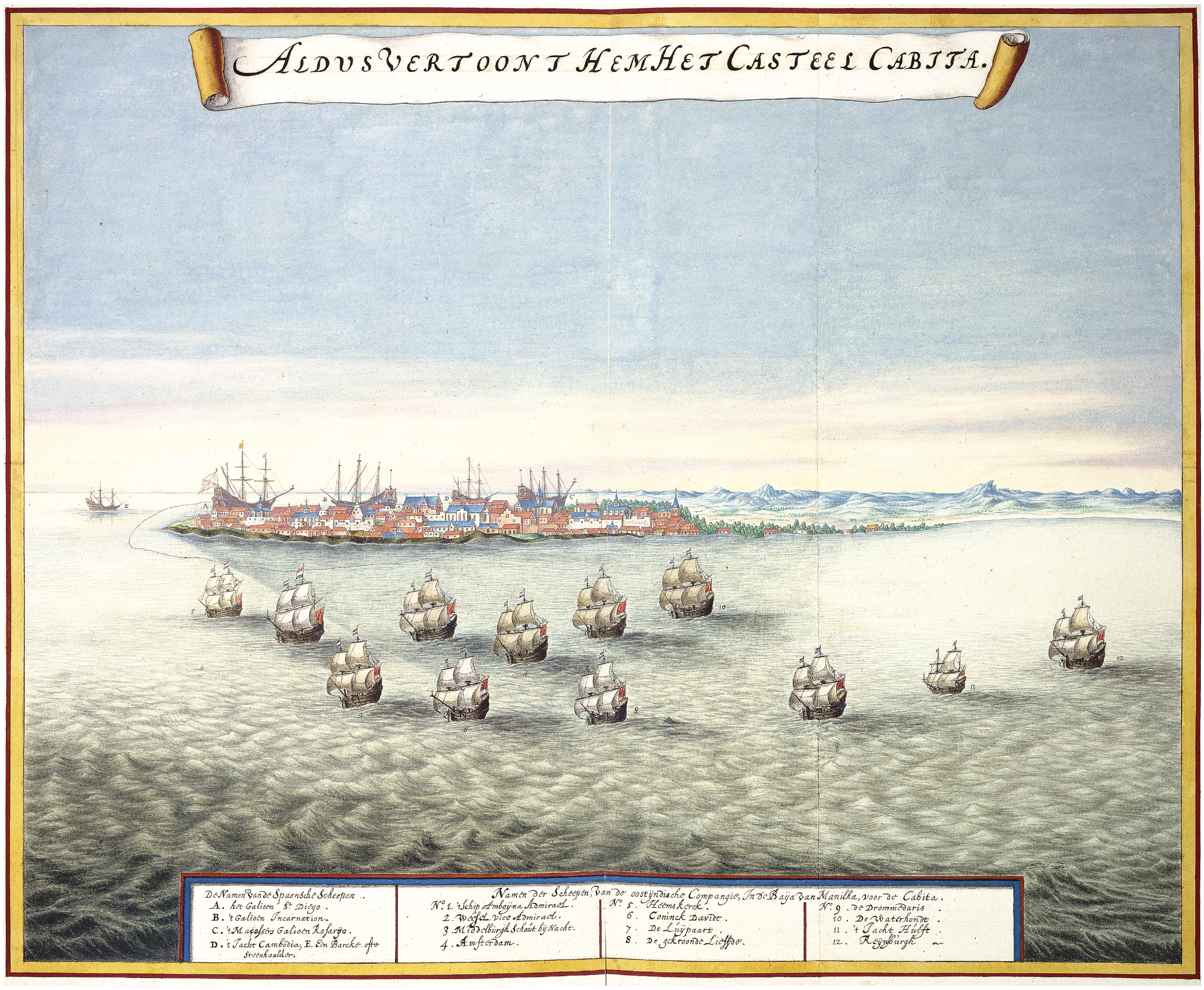
ALDUS VERTOONT HEM HET CASTEEL CABITA.
De Namen van de Spaensche Scheepen.
A. het Galioen St. Diego.
B. 't Galioen Incarnation.
C. 't Macassers Galioen Rosarijo.
D. 't Jacht Cambodia, E. Een Barcke ofte Steenhaalder.
Namen der Scheepen, van de oostijndische Compangie, In de Baija van Manilha, voor de Cabita.
No. 1. 't Schip Amboijna Admirael.
2. Weesel Vice Admirael.
3. Middelburgh Schout bij Nacht.
4. Amsterdam.
No. 5. Heemskerck.
6. Coninck Davidt.
7. De Luijpaart.
8. De gekroonde Lieffde.
No. 9. de Drommedaris.
10. De Waterhondt.
11. 't Jacht Hulst.
12. Reijnburgh.

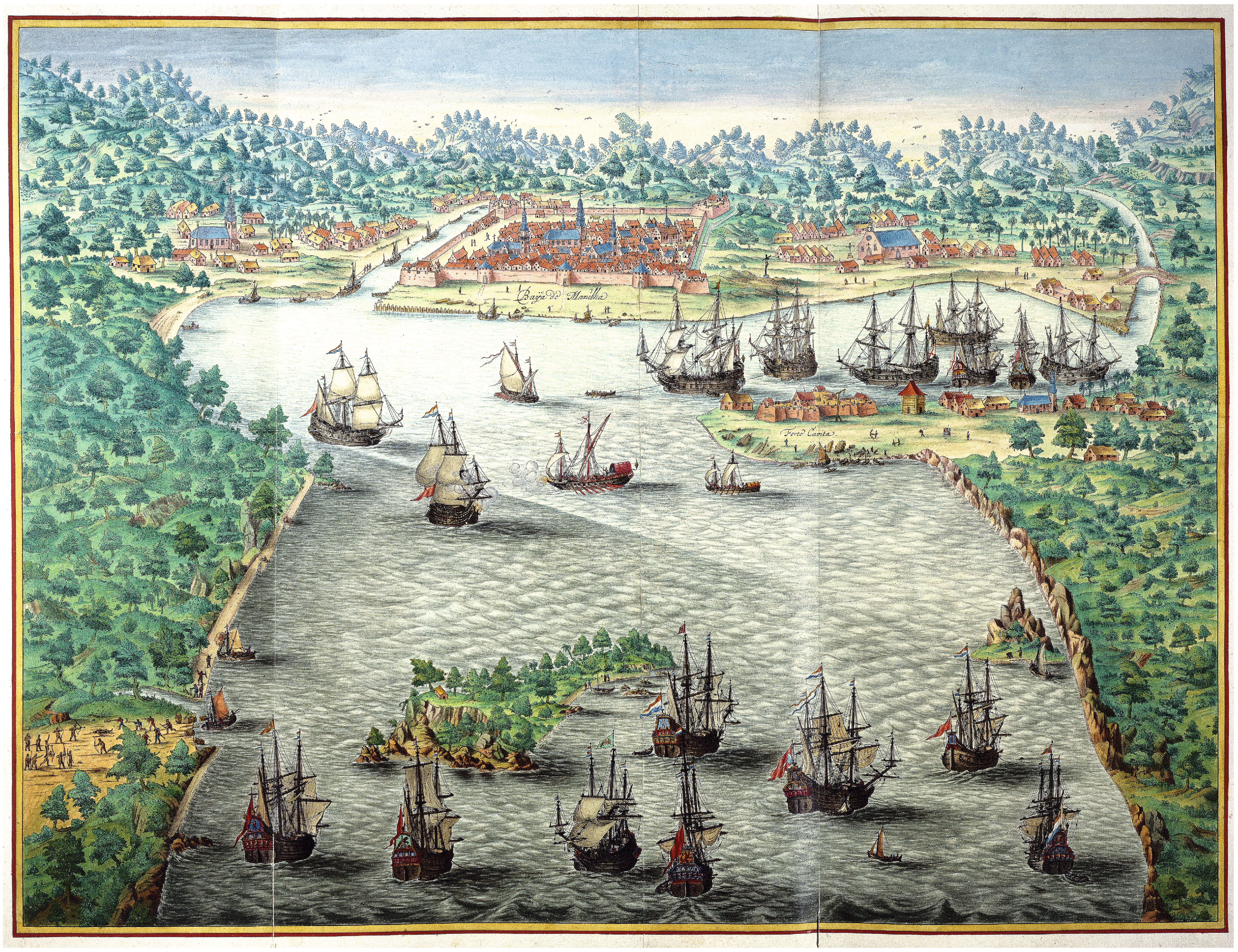
Baija de Manilha
Forte Cavita.

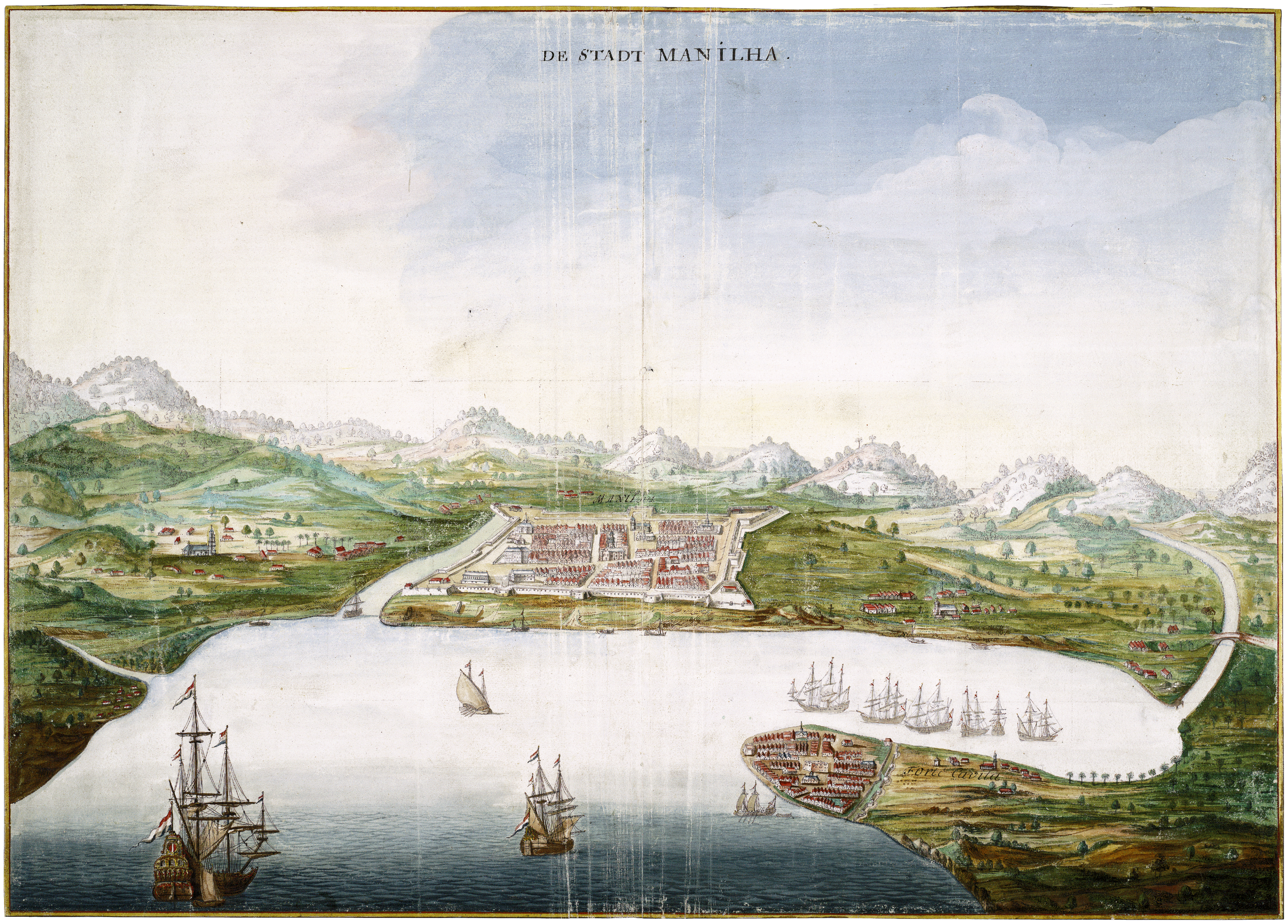
DE STADT MANILHA.
MANILHA
Fort Cavita

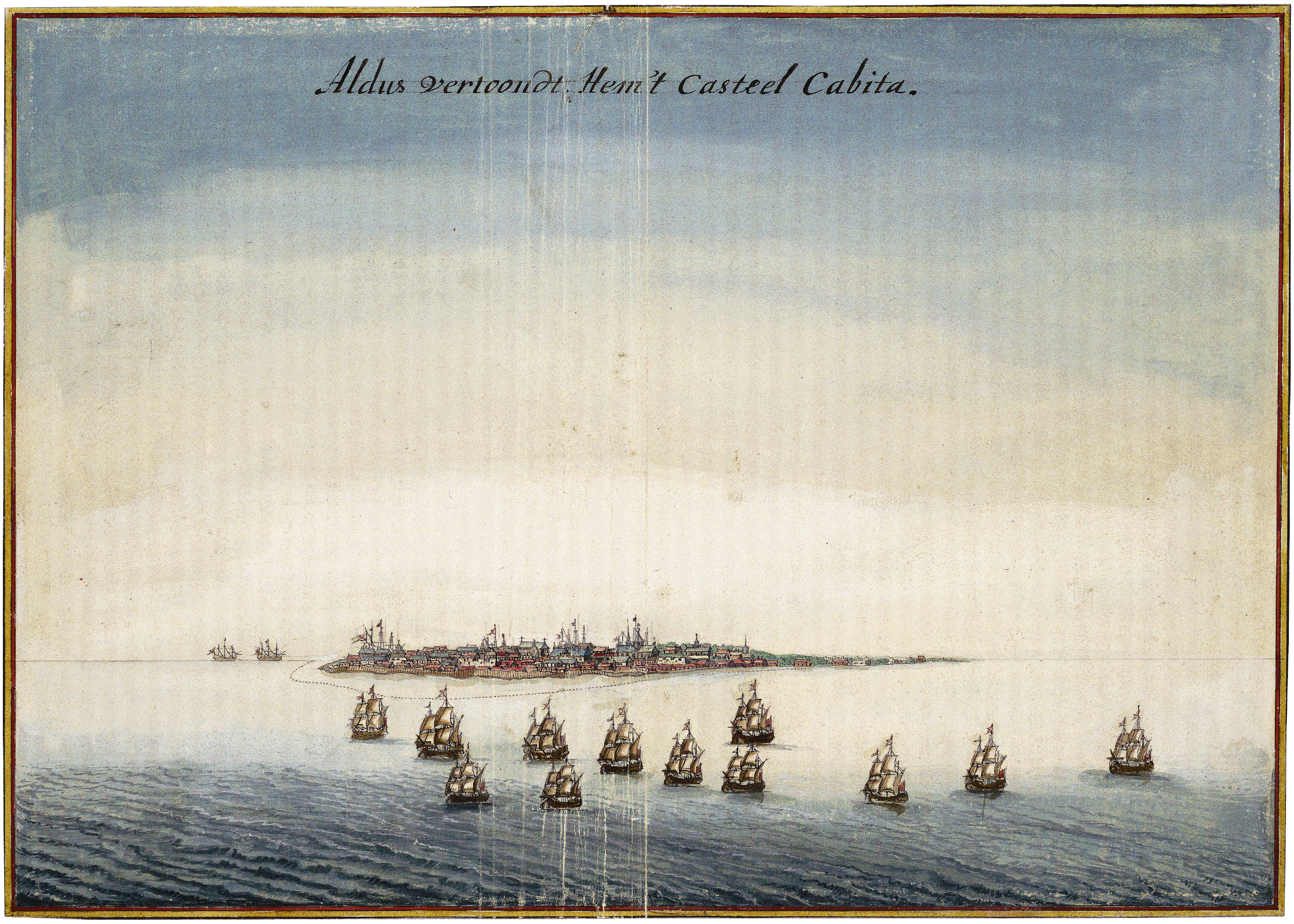
Aldus vertoondt Hem't Casteel Cabita.

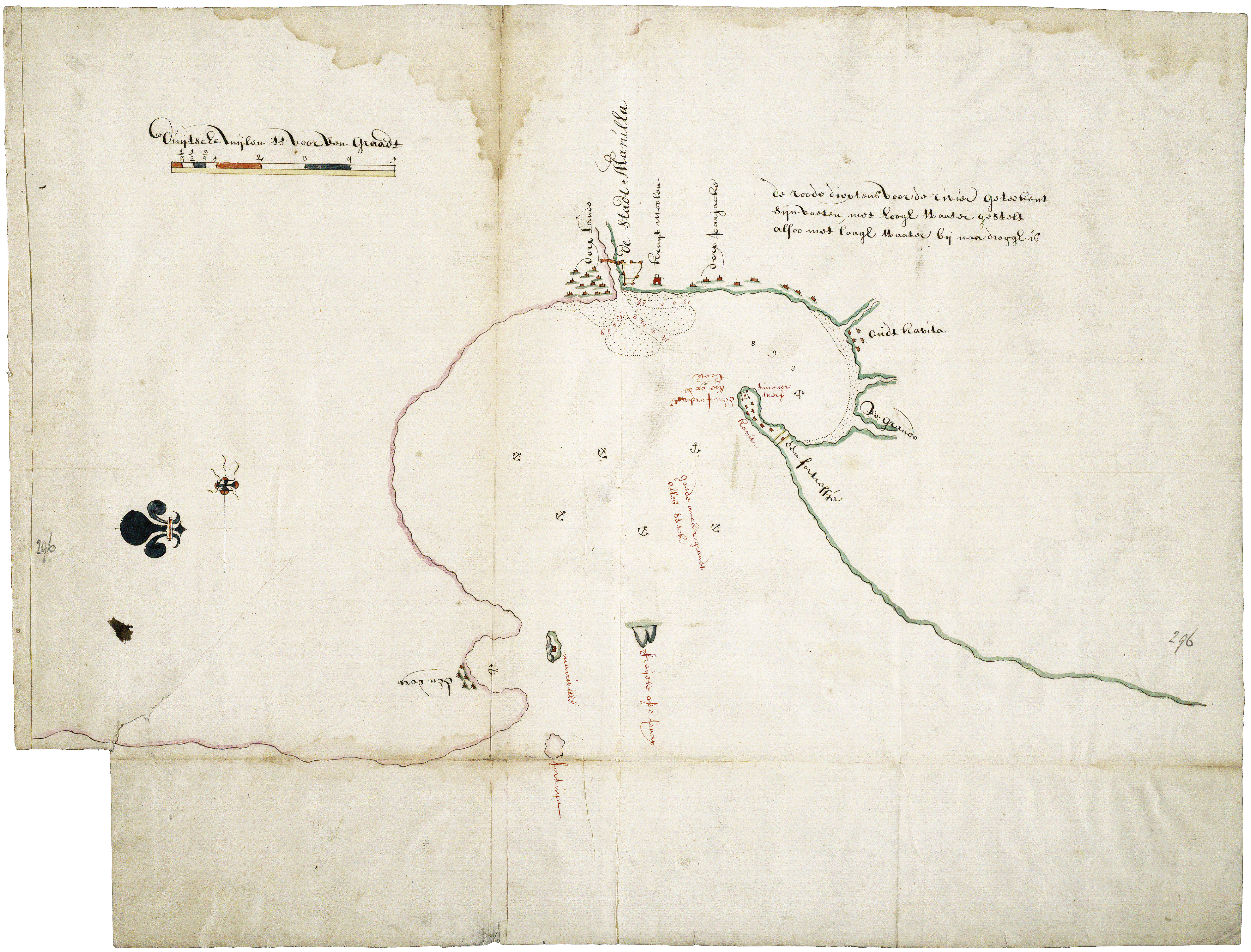

blad 144 boven / sheet 144 above:

Nationaal Archief, 4.VELH 619.69.

[Johannes Vingboons, ca./c. 1665] :

De Stadt Manilha.

The City of Manila.

Schaal niet aangegeven.
Scale not indicated.

1 kaart met aanzicht in vogelvlucht: ms op papier, gekleurd, 45 x 64 cm.
1 map with a bird's-eye view : ms on paper, coloured, 45 x 64 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north upper left.

Dit aanzicht in vogelvlucht van Manilla (achtergrond) en Cavite (vooraan) door Johannes Vingboons is op enkele details na gelijk aan de bovenste helft van zijn kaart c.q. tekening in de Atlas Blaeu-Van der Hem (40:29), die op blad 143 onder is gereproduceerd.

This bird's-eye view of Manila (background) and Cavite (foreground) by Johannes Vingboons is, except for a few details, identical with the top half of his map and drawing in the Blaeu-Van der Hem Atlas (40:29), which is reproduced on sheet 143 below.

blad 144 onder / sheet 144 below:

Nationaal Archief, 4.VELH 619.40.

[Johannes Vingboons, ca./c. 1665] :

Aldus vertoondt Hem 't Casteel Cabita.

Thus appears the Castle of Cavite.

Aquarel op papier, 28,5 x 40,5 cm.
Water-colour on paper, 28.5 x 40.5 cm.

Deze weergave van Cavite is identiek aan die op blad 40:28 van de Atlas Blaeu-Van der Hem (blad 143), maar opmerkelijk genoeg is het achterland geheel weggelaten, waardoor de Spaanse vesting hier een eiland lijkt. Ook ontbreken de namen van de schepen, die wel voorkomen op de versie in de atlas van Laurens van der Hem.

This representation of Cavite is identical to the one on sheet 40:28 of the Blaeu-Van der Hem Atlas (sheet 143), but remarkably enough the land behind it has been omitted, so that the Spanish fortification here looks like an island. The name of the ships are also lacking, but do appear in the version in the atlas of Laurens van der Hem.

blad /sheet 145:

Nationaal Archief, 4.VEL 296.

[Willem Kik, 1704] :

[Kaart van de Baai van Manilla].

[Chart of Manila Bay].

Schaalstok van 5 duijtsche mijlen 15 voor een graadt = [ca. 1 : 381.800].
Scale-bar of 5 *duijtsche mijlen 15 voor een graadt* = [approximately 1 : 381,800].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 40,5 x 53,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 40.5 x 53.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links
Orientation: north is left.

Verso: 1704 N2 2107.

Willem Kik behoorde tot een groepje van zes in Manilla verzeild geraakte Europese deserteurs en vrijbuiters, dat in 1704 met een gestolen zeilbootje naar Japan wist uit te wijken en van daar via Deshima naar Batavia werd gezonden. In december van dat jaar werden zij daar gehoord door de latere gouverneur-generaal Hendrick Zwaardecroon (1718-1725), toen nog secretaris van de Hoge Regering en raad-extraordinair van Indië, en de predikant Augustinus Thornton. Op hun verzoek heeft Kik 'na zijn beste onthoud een caartje soo van de stad enhet casteel alsook van de bhaaij en rhede opgegeven, dewelke tot speculatie aan deesen annex gaat'. In deze tijd speelde de Hoge Regering toch weer met het idee een poging tot verovering van de Filippijnen te wagen, maar het opperbestuur van de Compagnie in de Republiek wees deze suggestie resoluut van de hand. Deze kleinschalige kaart toont Willem Kiks genoemde overzicht van de 'bhaaij en de rhede' van Manilla; de hierna volgende is een grootschaliger plan van alleen Manilla en zijn citadel.

Willem Kik belonged to a group of six European deserters and freebooters who had landed up in Manila, and who in 1704 managed to flee to Japan in a stolen sailing boat, and from there were sent via Deshima to Batavia. In December of that year they were heard by Hendrick Zwaardecroon, later Governor-General (1718-1725) and then still Secretary to the High Government and Councillor Extraordinary of the Indies, and the preacher Augustinus Thornton. At their request Kik 'as far as he could remember provided a map of the town and castle as well as the bay and roads, which for viewing is attached here'. At this time the High Government was again playing with the idea of hazarding an attempt at taking the Philippines, but the board of the Company in the Republic resolutely rejected this suggestion. This small-scale map shows Willem Kik's abovementioned view of the 'bay and roads' of Manila; the next following is a larger-scale plan of just Manila and its citadel.

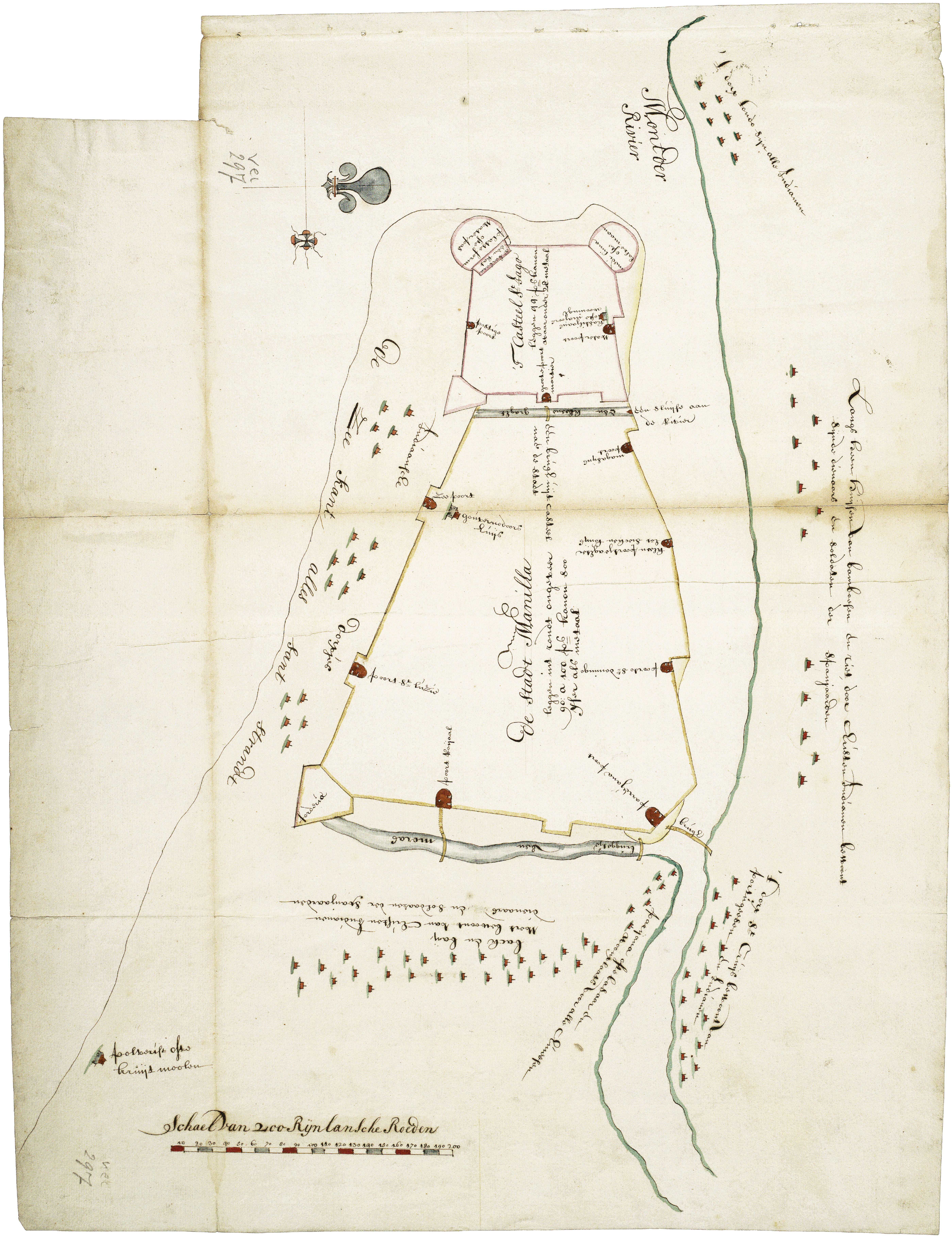
Montdor Rivier
't Casteel St Jago
leggen 99 st kanon
De stadt Manilla
leggen int ronde ongevere
90 a 100 st kanon 800
Yser alle metaal
De Zee Strant alles Strant
Dorpje
Indiaensche
poort St Lucia
poort Royaal
poort St Dominge
Zeepoort
magasijne poort
Een sluys aan de Rivier
Een Steene graght
moras
Burggraft
brugge
Casa de Lorg
Kruitmolen ofte Kruyts moolen
Schael van 200 Rijnlansche Roeden
10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 200
vel 297

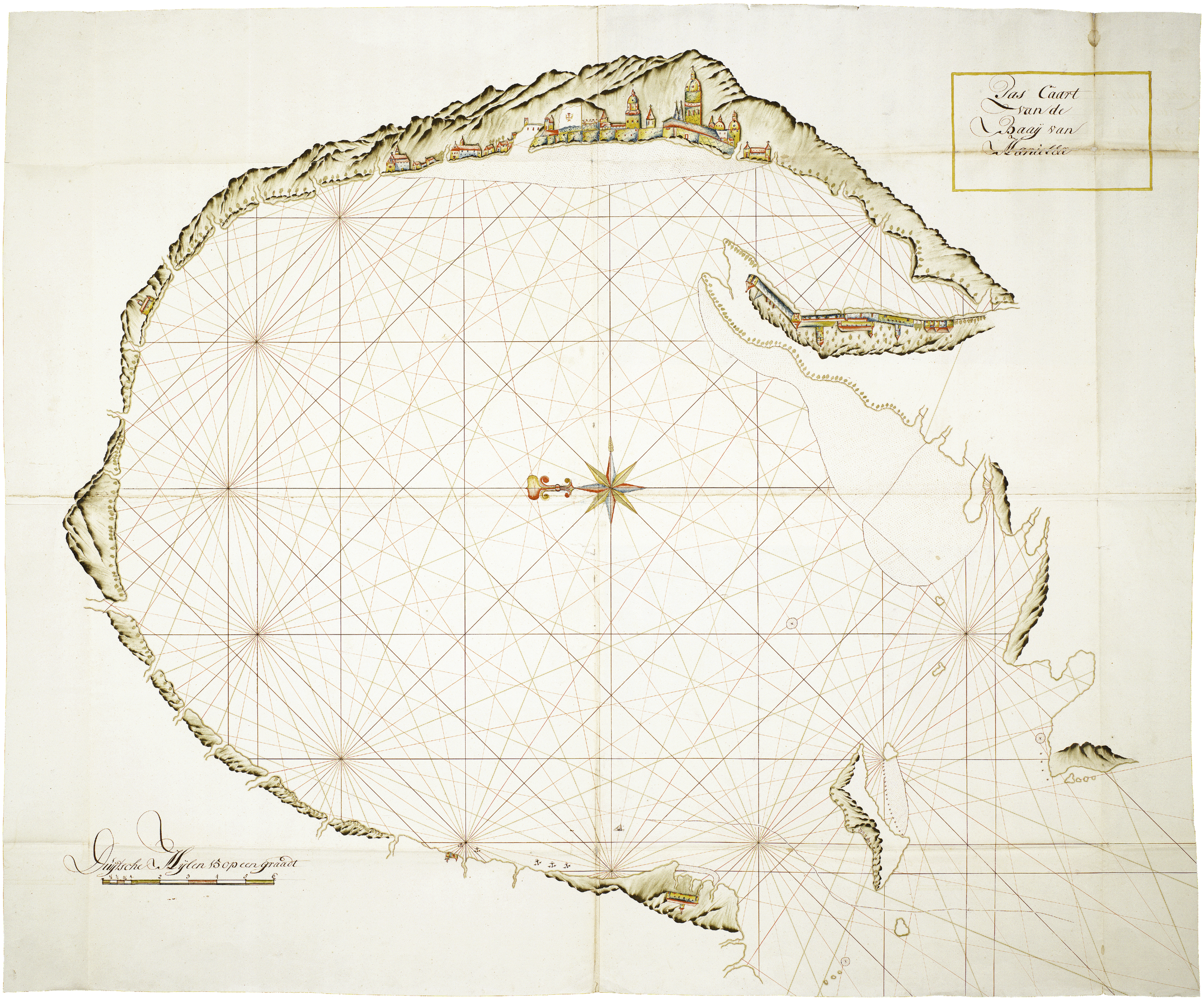

blad / sheet 146:

Nationaal Archief, 4.VEL 297.

[Willem Kik, 1704] :

[Plattegrond van het kasteel St. Jago en de stad Manilla].

[Plan of the castle of St. Jago and the city of Manila].

Schaalstok van 200 Rijnlandse roeden = [ca. 1 : 6.130].
Scale-bar of *200 Rijnlandse roeden* = [approximately 1 : 6,130].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 41,5 x 54,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 41.5 x 54.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Behoort tot overgekomen brieven en papieren van Batavia 4e deel 1704, N1 2106.

blad / sheet 147:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.14.

[Gerrit de Haan, 1760] :

Pas Caart / van de / Baaij van / Maniella.

Chart / of / Manila / Bay.

Schaalstok van 6 [$1^{1}/_{2}$] Duijtsche Mijlen 15 op een graadt = [ca. 1 : 62.000].
Scale-bar of *6* [$1^{1}/_{2}$] *Duijtsche Mijlen 15 op een graadt* = [approximately 1 : 62,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 103,5 x 125 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 103.5 x 125 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Bij de aanduiding van de schaal heeft Gerrit de Haan klaarblijkelijk een vergissing begaan: de lengte van de schaalbalk is niet 6 maar ca. 1,5 Duitse mijl. De kaart was voornamelijk bedoeld voor de oriëntatie op de kustprofielen rondom de baai van Manilla; peildiepten, topografische namen en verklaringen ontbreken geheel.

In the indication of the scale Gerrit de Haan has apparently made a mistake: the length of the scale-bar is not 6 but about 1.5 German miles. The map was primarily intended for orientation to the coastal profiles around the bay of Manila; soundings, topographical names and explanations are completely lacking.

Celebes / Sulawesi

(Deel/Vol. I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-10, II-11a, II-11b, II-16, II-17a, II-17b, II-17c, II-17d).

Celebes (Sulawesi). Voor de VOC was Celebes met bijbehorende kleinere eilanden niet van betekenis als productiegebied van specerijen of andere handelswaren. Zoals in het inleidende hoofdstuk uitvoerig is beschreven, lag het compagniesbelang hier in de eerste plaats bij de vestiging en handhaving van het oppergezag van de Hoge Regering over Zuid-Celebes, Boeton en de Minahasa omwille van de controle op de naleving van de afgedwongen specerijmonopolies. De belangrijkste stap in de verwezenlijking van dit streven was in 1667-1669 de definitieve onderwerping van Makassar c.q. het sultanaat Gowa-Tello in Zuid-Celebes, waarmee toen de laatste belangrijke inheemse concurrent van de VOC in het oosten van de Indische Archipel werd uitgeschakeld. Het nog bestaande authentieke kaart- en beeldmateriaal van Celebes uit de compagniestijd heeft dan ook in grote meerderheid betrekking op Makassar en overig Zuid-Celebes, met daarnaast vooral zeekaarten van de oostelijke kusten en voorliggende eilanden. Onder de hierna in facsimile opgenomen kaarten, plattegronden en topografische afbeeldingen op de bladen t/m 215 komen eerst de kleinschalige overzichtskaarten van Celebes en de verder oostwaarts gelegen delen van de Archipel aan de orde (bladen 148 t/m 155), gevolgd door kaarten en plattegronden op diverse grotere schalen en een aanzienlijk aantal tekeningen van Zuid-Celebes, inclusief Makassar, Maros, Bonthain en andere locaties in deze regio (bladen 156 t/m 198). Daarna wordt op de bladen 199 t/m 208 een overzicht gegeven van het beschikbare kaart- en beeldmateriaal met betrekking tot Boeton, Moena, de oostkust van Celebes en de Golf van Tomini. De bladen 209 t/m 215 ten slotte behandelen Noordoost-Celebes met Gorontalo, de Minahasa en de Sangihe- en Talaud-eilanden.

Celebes/Sulawesi. Celebes with the smaller islands belonging to it was not of significance to the VOC as an area that produced spices or other commodities for trade. As has been described at length in the introductory chapter, the Company's interest here lay in the first place in establishing and maintaining the supremacy of the High Government over South Celebes, Buton and the Minahasa for the sake of checking on the observance of the monopolies on spices that it imposed. The most important step in carrying out this endeavour was the final subjection of Macassar and the Sultanate of Gowa-Tello in South Celebes in 1667-1669, by which the last significant indigenous competitor of the VOC in the east of the Malay Archipelago was eliminated. Hence the great majority of extant authentic maps and images of Celebes from the time of the Company relate to Macassar and other parts of South Celebes, and to the eastern coasts and the islands lying off them. Among the maps, ground-plans and topographical drawings included below in facsimile up to sheet 215, we see first the small-scale general maps of Celebes and some parts of the Archipelago lying further to the east (sheets 148-155), followed by maps and ground-plans to various scales and a considerable number of drawings of South Celebes, including Macassar, Maros, Bonthain (Bantaeng) and other localities in this region (sheets 156-198). After that, on sheets 199 to 208, a survey is provided of the available maps and images relating to Buton, Muna, the east coast of Celebes and the Gulf of Tomini. Finally, sheets 209 to 215 deal with north-east Celebes, with Gorontalo, the Minahasa and the Sangihe and Talaud Islands.